

ΕΙΣΑΓΩΓΗ *

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΕΜΦΑΝΙΖΕΤΑΙ και πάλι ώς έχθρος στὸ ἐπόμενο διήγημα, *'H εἰκόνα στὸ χαλί*, [The Figure in the Carpet]. Στὸ *The Art of Fiction* ὁ James εἶχε πεῖ γιὰ τὸν μυθιστοριογράφο θτε: « ὁ τρόπος του εἶναι τὸ μυστικό του, μυστικὸ ποὺ δὲν χρειάζεται ιδιαιτέρη προσπάθεια γιὰ νὰ τὸ προστατεύσει. Γιατὶ· καὶ νὰ ξθελε νὰ τὸ διαθέσει σὰν κοινὸ ἀγαθό, δὲν θὰ τὸ κατάφερεν — δὲν θὰ ἔβρισκε τὸν τρόπο νὰ τὸ διδάξει σὲ όλους ».** Θά τοῦ ἄρεσε, ωστέσο, νὰ συναντοῦσε κριτικούς, ἔμπειρους ἀναγνῶστες, ποὺ θὰ εἶχαν ἀκα-
καλύψει τὸ μυστικό της ἐνα μέρος του· καὶ η Ἑλλειψη τέ-

* Τὸ κείμενο τοῦ Frank Kermode εἶναι ἀπὸ τὴν Εἰσαγωγὴν στὴν ἐκδόση: Henry James, *The Figure in the Carpet and Other Stories*, Penguin, 1986. Στὸν τόμο αὐτὸν περιλαμβάνονται διηγήματα μὲ θέματα σχετικὰ μὲ τὴν παραγωγὴ τῆς λογο-
τεχνίας.

** Ἔλλην. ἐκδοση: 'H τέχνη τῆς μυθοπλασίας, μετάρρευση
Κώστα Πεπαδόπουλου, "Αγρά", 1985.

τοιων ἀνθρώπων συχνά τοῦ προξενοῦσσε θλίψη. Αὐτὴ εἶναι ἡ γενικὴ ιδέα ποὺ βρίσκεται πίσω ἀπὸ τὴν Βίβλον τὸ χαλέ. Ἐπανεξετάζοντας ἀργότερα τὸ διήγημα ὁ James πρωτοκάνει λόγο γιὰ τὴν ἀπουσία «οἰασθῆποτε προσεκτικῆς ἢ διεξοδικῆς ἀξιολόγησης» καὶ προβλέπει ὡς κατάλληλο παράδειγμα αὐτῆς τῆς ἔλλειψης τὴν ὑπόθεση σχετικὴ μὲ τὴν ίστορία τοῦ Νιού Βέροκερ. «Ἡ ἀναζήτηση τοῦ «ἀνεύρετου, γιὰ νὰ μὴν ποῦμε μὴ δυνάμενον νὰ εὑρεθεῖ, μαστικοῦ» τοῦ Βέροκερ δίνει, συνεπῶς, σύμφωνα μὲ τὴν πρόθεση τοῦ James, τὸ μέγεθος μᾶς γενικότερης ἀδυναμίας τῆς κριτικῆς. τῆς ἀδύναμίας νὰ ἀνιχνεύει (ὅπως τὸ θέτει ὁ Paradyay*) τὶ προσπαθοῦσε νὰ πετύχει ὁ καλλιτέχνης-συγγραφέας. Στὸ σημειωματάριό του ὁ James φαντάζεται τὸν κατέχοντα τὸ μυστικό νὰ πιστεῖει ὅτι «δὲν γνωρίζουν τὸ ἔργο του δσοι δὲν ἀναγνωρίζουν, δὲν ἔχουν αἰσθανθεῖ ἡ μαντέψει ἢ ἀντιληφθεῖ αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴ λογικὴ — αὐτὴν τὴν εἰδικὴ ὥμορφιά (κύρτη εἶναι μᾶλλον ἡ σωστὴ λέξη) ποὺ τοὺς διεκποτίζει, τοὺς ἐλέγχει καὶ τοὺς δίνει ζωὴν». Ἐποιη λοιπόν, ἡ τρωνὴ τοῦ ἀφηγητῆ σὲ πρῶτο πρόσωπο θὰ εἶναι ἔνας κριτικὸς —«ἔνας ἀκόμη μικρὸς συγγραφέας»— δέποιος πληρυσθορεῖται ἀπὸ τὸν συγγραφέα τὴν ὑπαρξην, «τῆς λαχθάνουσσας ὄμορφιῶς» ποὺ ἀποτελεῖ «τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδιὰ τοῦ ἔργου». Ἐν συνεχείᾳ οἱ λε-

* Ήμωνς τῆς νωμβέλας «The Death of the Lion».

πτομέρειες τοῦ διηγήματος ἀναπτύσσονται στὶς σελίδες τοῦ σημειωματάριου μὲ τὸν γνώριμο τρόπο: ὁ ρόλος τῆς Γκουέντολιν, ὁ γάμος καὶ ὁ θάνατός της. ὁ ἀνυποψίαστος χῆρος της. Στὸν μεταγενέστερο σχολιασμὸς τῆς ίστορίας ὁ James θυμίζει τὴν παρόρμηση, ποὺ τὸν ὠθήσει νὰ «ἀποδώσει ἐκ νέου στὴ διεξοδικὴ ἀξιολόγηση μὲ τὴ Βούχεια τῆς εἰρωνείας καὶ τῆς φαντασίας καὶ στὸ μέτρον τοῦ δικαστοῦ, τὰ δικαιώματα καὶ τὶς τιμὲς ποὺ στὴν οὐσίᾳ τῆς εἶχαν ἀφαιρεθεῖ». Ἐξηγεῖ αὐτὴ τὴν ιδέα σ' ἓνα περίεργο χωρίο. Εἴγε πλάσει μὲ τὴ φαντασία του ἐνσταθερή τοῦ ὑποίου οἱ ἐπιδιώξεις εἶχαν λάβει «δλῶς ματαίως ὡς δεδομένη τὴ διεισδυτικὴ ἴκανότητα τοῦ κοινοῦ ἡ, στὴ χειρότερη περίπτωση, τὴν δχει τόσο ἀπίθανη νὰ παρουσιαστεῖ διεισδυτικὴ ἴκανότητα ἐνδεικνύοντα ἀπόμουν». Ἐπαναλαμβάνει ὅτι «ἡ ἐρευνητικὴ διάθεση, «ἐκείνου ποὺ ὀνομάζουμε κριτικὴ», ποτὲ δὲν ξεπερνᾷ «τὸ στάδιο τῆς ὑπικωσῆς»» διμως μὲ τὸν νεαρὸν κριτικὸν τοῦ Βέροκερ προτίθεται νὰ δεύξει «ὅτι «ἡ ἐρευνητικὴ διάθεση πρὸς στιγμὴν ἀσπάσει καὶ ἀμυδρὰ σαλεύει, πάλις ἀνακτᾶ τὴ συνείδηση κάποιου σφυγμοῦ». Ἡ δοκιμασία ποὺ ὑπέστησαν οἱ ἀναζητητές τοῦ μυστικοῦ στὸ διήγημά του εἶναι δοκιμασία κριτικῆς ἐπάρκειας.

«Οταν ὁ James ἀναχέρεται στὴν «πρόθεση» του ἔργου του, δὲν ὑπαινίσσεται πῶς ὑφίσταται κάποιο εὐδιάκριτο προσχέδιο μὲ τὸ ὑπόπτον δρεῖλει νὰ συμμορ-

φωθεί: ή δεύτη έρμηνεια: και κυθώς λέγει στήν ἀναδρομική του ματιά στὸ διήγημα. κάτι ἐναπόκειται στήν κρίση τοῦ ἀναγνώστη. 'Αναμφισβήτητο: δὲ θά διατάθεσσαν ποῦμε ὅτι: κατὰ μίαν ἔννυνα Ἡ εἰκόνα στὸ χαλὶ εἶναι μιὰ καλοδουλεμένη διαχωμάδηση τῆς ἀναποτελεσματικῆς κριτικῆς, τῆς ἀποτυγίας τῶν ἐπαγγελματιῶν σχολιαστῶν — « τῶν μικρῶν πυγγραφέων » — νὰ κατανοήσουν τὶς ἐπιδιώξεις ἐνὸς δημιουργοῦ. 'Ο James ήταν ὑπέρμετρος ἔξοικειωμένος μὲ κατὴ τὴν κατάσταση. 'Ωστόσο, ὁ λεκτικὸς σεξουαλισμὸς τοῦ παραβιάματος ποὺ ἔδιωσα ἀπὸ τὸν Πρόλογο μπορεῖ νὰ μᾶς γρησιμεύσει ὡς ὑπενθύμιση ὅτι τὸ Ἡ εἰκόνα στὸ χαλὶ παρκεῖναι περίπλοκο σὲ δρός καὶ σὲ σύνθεση γιὰ νὰ τὸ ἀντιμετωπίσουμε μὲ τόσο συνοπτικὸ τρόπο. Πράγματι τὸ κείμενο παρουσιάζεται τόσο ἀπροσπέλαστο, ὥστε, ἀπὸ ὅλ' αὐτὰ τὰ διηγήματα, τοῦτο εἶναι ποὺ συγκεντρώνει τὶς πλέον διεξοδικές καὶ συγχρονόμενες ἔρμηνεις. Κριτικοὶ διαφόρων ἔθνων καὶ ἀντικήγεων τὸν τελευταῖο καιρὸ δύσκιμασαν τὶς δυνάμεις τους στὸ « πανέξυπνο », σύμφωνα μὲ τὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ James, 'Ἡ εἰκόνα στὸ χαλί, κι: ὁ καθένας τους ὀκολούθησε διαφορετικὴ δόδι ἔρμηνευτικῆς κριτικῆς — ἄλλος ἔξετάζοντάς το ἀπὸ ψυχαναλυτικὴ σκοπιά, ὅλλος ἀπὸ ἀφηγηματολογική, ἄλλος ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς 'Οεωρίας τῆς ἀνταπόκρισης »* δίνοντας ἔμφαση σὲ

* "a Reader-response".

διαφορετικὰ σημεῖα. Εἶναι ἀδύνατο νὰ συζητηθεῖσαν ἔδω οἱ ἔρμηνευτικές τους προσεγγίσεις μπορῶ μόνο νὰ ἀναφέρω πῶς ὅλες ἔντιτθενται σὲ οἰκδήποτε περιοριστικὴ ἔξηγηση ποὺ νὰ στρέφεται ἀποκλειστικὰ γύρω ἀπὸ τὸ « ἀναφορικὸ νόημα »¹: πῶς ὁ Τζνεταν Τούλορν διακήρυσσε ὅτι τὸ μυστικὸ εἶναι ἡ ὑπερέξη ἐνὸς μυστικοῦ: καὶ πῶς ἡ Shlomith Rimmou, στὴν πιὸ ἔξχντλητικὴ ἀπὸ ὅλες τὶς μελέτες, θεωρεῖ τὸ νόημα τῆς ἴστορίας ἐντελῶς διφορούμενο καὶ βλέπει τὴν ἀναζήτηση τῆς « εἰκόνας στὸ χαλί » τοῦ James ἐκ μέρους τοῦ ἀναγνώστη πκράλληλη μὲ τὴν ἀντίστοιχη ἔρευνα τοῦ κριτικοῦ ἐντὸς τοῦ διηγήματος.

"Ισως ἡ παρατήρησή μου φανεῖ ὑπερβολικὰ ἀφελῆς ἐν μέσῳ τέτοιας πλειάδας μελετητῶν, ὅμως κάνω τὴ σκόψη ὅτι ἀναλύσεις τέτοιου τύπου τείνουν νὰ παραβλέψουν τὸ γεγονός πὼς Ἡ Εἰκόνα στὸ χαλὶ εἶναι τὸ πιὸ ὑστερο, τὸ πιὸ « σατανικό » ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα διηγήματα τῆς συλλογῆς: Στὸ Τὰ χαριτὰ τοῦ "Aspern [The Aspern Papers] (1888) — ἔνα μεῖζον έργο τῆς ὁμάδας τῶν διηγημάτων ποὺ ἡ θεματολογία τους ἀφορᾷ τὸν λογοτεχνικὸ βίο — ἡ ἀναζήτων τὸ μυστικὸ ὀφελεῖ νὰ ἀπορράσσεις ἐὰν εἶναι διατείμενος νὰ συνάψει γάμο μὲ μιὰ γυναῖκα, ἡ ὅποια οὐδέλλως συγκεντρώνει τὰ προσόντα ποὺ θὰ τὴν ἔκαναν ἐπιθυμητὴ σύζυγο. προκειμένου νὰ λάβει γνώση τοῦ μυστικοῦ. Τὸ κίνητρό

* "a Referential explanation.

του είναι βέβαια έγωιστικό, όπως έγωιστικό είναι καὶ τὸ κίνητρο τοῦ ἀφηγητῆ τοῦ παρόντος διηγήματος. Στὴν ἐξέλιξη τῆς ιστορίας κι αὐτὸς ἐπίσης ἀναγκάζεται νὰ ἀναλογιστεῖ κατὰ πόσο θὰ ἔπειπε νὰ πληρώσει τὸ ἴδιο τίμημα, νὰ παντρεύεται δηλαδὴ τὴν νεαρὴ χήρα Γκουέντολιν. 'Τι ποθέτει ὅτι ὁ Ντρέτον Ντέην, ὁ ὄποιος καὶ τὴν παντρεύτηκε, θὰ ἔχει γίγεις κοινωνίας τοῦ μυστικοῦ τοῦ Βέρκερ. 'Αδυνατεῖ νὰ συλλάβει ἀλλιὶ αἰτία γάμου πέραν τῆς ἀποκάλυψης τοῦ μυστικοῦ. "Ενα διὸ τὸ κωμικὰ στοιχεῖα τοῦ διηγήματος, ὅπεις ὑπανιστεῖται ὁ Πρόδολογος, είναι ἡ σύγχυση στὸ νοῦ τοῦ ἀφηγητῆ διὸ λογιῶν προσέγγισης καὶ δύο λογιῶν μυστικοῦ· γιὰ κεῖνον τὸ μυστικὸ τοῦ νυφικοῦ θαλάμου δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ είναι τὸ μυστικὸ τοῦ Βέρκερ. 'Η πλάνη του στὸ ἐν λόγῳ ζήτημα ἀντιπροσωπεύει ἐνδεχομένως τὸ πάθος του σχετικὰ μὲ τὴ φύση τοῦ μυστικοῦ· ὁ λανθασμένος του προσανατολισμὸς στὴν ἀνοικήση του ἀποτελεῖ κάτι σὰν ἀσέλγεια, μιὰ μαρφὴ διαστροφῆ. στὴν καλύτερη περίπτωση μιὰν ξέστη ἀδημοσίνη περὶ τοῦ κινδύνου τῆς ὄποιας τὸν προειδοποίησε ὁ Βέρκερ κατὰ τὴν πρώτη τους συναμιλία.

'Ο ὅλος ἐπαναλαμβανόμενος ἀπτεισμὸς σχετίζεται μὲ τὸ θάνατο. Θὰ συνέλθει ἡ κυρία 'Βόρι; "Αν δη, ὁ Κόρβικ μπορεῖ νὰ νυμφευθεῖ τὴν Γκουέντολιν, τὴ συγγραφέα τοῦ 'Ειδομένεως. Τὴν παντρεύεται, παρὸ τὴν ἄρνησή του περὶ ὑφιστάμενου ἀρραβώνα μεταξὺ

τους· κι ὅταν ἐκεῖνος ἀνακαλύπτει τὸ μυστικὸ —στὴν 'Ινδια — τὴν ἐνημερώνει σχετικὰ μὲ αὐτό· μὰ δὲν θὰ τῆς τὸ ἀποκαλύψει πρὶν τὴν ἐνωσή τους. Δὲν περνά πολὺς χρόνος ἀφότου, ὑπὸ τὴ σκέπη τοῦ γάμου, μοιράστηκε μαζὶ τῆς τὴν ἀνακάλυψή του, καὶ ὁ James τὸν σκοτώνει ἀπρόσπτα σὲ δινατροπὴ ἀμυξιοῦ. Τόρα τὸ μυστικὸ ἀνήκει στὴν Γκουέντολιν, γιατὶ αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ «εἶχε δεῖ τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς εἰκόνας...». Γιὰ ποιό λόγο, πέραν αὐτῆς τῆς τελετῆς, εἶχε λάβει χώρα ἡ γάμος; » 'Ο ἕδιος ὁ Βέρκερ, ὁ ὄποιος δὲν πίστευε πώς θὰ μποροῦσε πυτὸ νὰ τὸ βρεῖ μιὰ γυναίκα. σκέφτηκε ὅτι ὁ γάμος ήσως «βοηθήσει» τοὺς Κόρβικ. 'Ωστόσο, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ συζύγου της, ἡ Γκουέντολιν κρατᾶ καλὰ φυλαγμένο τὸν θησαυρό· εἰχαν γειθεῖ οἱ δυό τους μιὰ «ψυχαγωγία ὑπερβολικὰ πολύτιμη γιὰ νὰ τὴ μοιραστοῦν μὲ τὸ πλῆθος», κι δύοια κι ἄν ζταν τούτη ἡ ψυχαγωγία, τὸ μυστικὸ παραμένει ὑπερβολικὰ πολύτιμα γιὰ νὰ ἀποκαλυφθεῖ ἐστω καὶ σ' ἔναν δεύτερο σύζυγο, πράγμα ποὺ φαντάζεται ὁ πινηγένος ἀφηγητῆς.

Κατὰ πάσα πιθανότητα πουθενὰ ἀλλοῦ ὁ James δὲ μεταχειρίστηκε τέτοια σωρεία ἀπὸ *double entendres*.^{*} Πρόκειται γιὰ ἀπτεισμοὺς σὲ κάτι σοβαρό, κακῶς ξέφουμε· διότι τὸ ἔργο ζωῆς τοῦ καλλιτέχνη περικλεμβάνεται ἀπὸ τοὺς κριτικοὺς παύ γράψιν «ἀ-

* Διφορθύμενες ξνοιες. Γαλλικά.

υθητες φλυαρίες» και δέχεται τὸν δισφυκτικὸν ἐναγκαλισμὸν τῆς «κοινωνίας», ή διοικ παρασύροντής του στοὺς κόλπους τῆς βιζεῖ τέλος στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του. Μποροῦμε νὰ θεωρήσουμε ἐπιπλέον ὅτι οἱ παρανήσεις τοῦ ιαματροῦ νέου σχετικὰ μὲ τὰ μυστικὰ τοῦ Ἑγγαμοῦ βίου —ένδει κυρυφάσιον σημείου ἐνὸς τρόπου ζωῆς— συμβαδίζουν μὲ τὴν ἀγνοίαν του —ἡ ὄποια συνοδεύεται ἀπὸ τὸ ὑπέρμετρο μὲ ἀνίσχυρο ἐνδιαφέρον του γιὰ γνώση— σ' ἔναν ἄλλο τομέα δημιουργικοῦ μυστικοῦ. Τὸ μυστικὸν τοῦ Βέρκερ —καὶ ἀπὸ ποὺ θὰ πρέπει νὰ βρεῖ ὁ χριτικός—, συμπερασματική, δὲν ἀνίχει στὴ σραΐα τῶν πραγμάτων που γίνεται νὰ διερευνηθοῦν ἀπὸ τοὺς ἄγαμους καὶ ἀνίσχυρους. Ἐφόσον αὐτοὶ μόνον εἰκασίες μποροῦν νὰ κάνουν γιὰ τὰ ἐρωτικῆς φύσεως ζήτηματα. Εἶναι θρίαμβος ὑπομονετικότητας, ίδιατητὰ ποὺ διαπερνᾶ τὴν ὑπόσταση οἰουδήποτε δέχεται τὴν ἐπιρροὴ του, ὥπως τὴ διαπερνᾶ καὶ ὁ γάμος. Δὲν εἶναι τὸ περιεχόμενο, ἀλλὰ ὁ χειρισμός, γεγονός ποὺ ἔξηγει γιατὶ ὑπάρχει διάχυτο ὡς παρουσία σὲ ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Βέρκερ, καὶ δὲν ὑφίσταται ἀπλῶς ὑπὸ μορφὴ ψηγμάτων κρυψμένων ἐδῶ κι ἔκει. Εἶναι ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου, ζήτημα, ἐπίσης, ἀστείου καὶ παχυδιεῦ.

‘Η πλάνη, τῆς κοιτικῆς ἀποτελεῖ λέθος κωφική μὲ εἶναι καὶ τραγική.

FRANK KERMODE

HENRY JAMES

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΥΩΡΗΣ*

ΜΕ ΤΕΤΟΥ ΕΝΤΙΑΣΗ ΞΑΝΑΖΩ τὴ ζωηρὴ ἐντύπωση ποὺ μᾶλλον ἔγειρησε τὴν Εἰκόνα στὸ χαλί, ὥστε πάντοις ἡπήρος ἀσπονδος ἔχθρος, καὶ ποτὲ δὲν σκέψηται διὰ θά ήταν δυνατὸν νὰ μὴν είμαι, καὶ ἐννοῶ. ἔχθρός τῆς τόσον ἐντομῆς συλλογικῆς μας δυσπιστίας ποὺ διαδίποτε θυμίζει προσεκτικὴ ἡ διεξοδικὴ ἀξιόλογηση — καὶ ἡ ἀξιωλόγηση, μεβαίως, γιὰ νὰ είναι ἀξιολόγηση, προϋποθέτει αὐτὸν τὸν στοιχειώδη ζῆλο, κι αὐτὸν συμβαίνει, παρ' ὅλο ποὺ αὐτὴ ἡ λεπτὴ διαδικασία δῆγγει σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν Ήραίαν Πόλη τῆς ἀπόλλαυσης. Η σιγειδητοπούληση αὐτῆς τῆς παραδόξης χαίρωσης τῆς κοινῆς εναισθήσιας, μιὰ χαύρωση ποὺ φαινότατε νὰ κατιδικάζει τὴν τελευταία, ὅταν ἀν-

* “Ἐνας ἀπὸ τοὺς δεκαοκτὼ προλόγους ποὺ ἔγραψε ὁ Henry James ἡε' τὸ 1906 διε τὸ 1909 γιὰ τὴ συγκεντρωτικὴ ἔκδοση τὸν ἔργον του σὲ 26 τόμους, γνωστὴ διε ἡ ‘Εκδοση τῆς Νέας Υώρης ἀπὸ τὸν Αἴκο Scribner's and Sons.

τιμετώπιζε ἔτα έργο τέχνης, στὸν ῥὰ μήτ' ἀναγνωρίζει
οὔτε τὶς μισές τῶν ἐισωματωμένων σ' αὐτὸν ἐπιδιώ-
ξεων, ἐπιτέλον δέ, ἀκόμη καὶ αὐτές, στὸν ῥὰ μὴ τὶς
συλλαμβάνει σὲ ὅλο τους τὸ βάθος, εἰλέ τις πιστείσθει
τὸν ῥὰ ὄδηγηθῶ ἀπὸ πολὺ ρωψὶς σὲ ἀρκετές ἀπὸ τὶς
πιθαρές συνεπαγωγές τοῦ ζητήματος, καὶ ἀρα ῥὰ κα-
ταλήσω παγιδεύμενος ὅλο καὶ περισσότερο, ἀν καὶ
ἀκολουθοῦσα πλάγιος δρόμιος, σὲ μιὰ τόσο κατάλ-
ληῃ καὶ, θπως εὐχαρίστως θὰ ἀποκαλοῦσσα, συναρπα-
στικὴ πενίττωση σὰν αὐτὴ τοῦ Χιονὸς Βέροερ καὶ τοῦ
ἀνεύρετον, ἀν δὲν πᾶ μὴ δυναμένον ῥὰ ενδεθεῖ, μυ-
στικοῦ του. Τοῦτο μοῦ φαίνεται, μὲ τὴν εὐκαιρία ποὺ
τῷρα ἔχω ῥὰ ἀναφερθῶ στὸν ἔργο, ἵνα ποιητικὴ πα-
ρουσίαση τῆς ἀφετηρίας ποὺ ὄδηγησε στὴν ἐν λόγῳ
συγκεκριμένη ἀτεικόνιση. Πιθανὸν ῥὰ ὑπάρχουν κενά
στὴ σχέση μεταξὺ τῆς μονίμος ἀνάπηρης συνείδησης
τὴν ὅποια παρατίθομα — καὶ ἐννοῶ ἐπείνη τοῦ ἀναλυ-
τῆ τοῦ Βέροερ, ποὺ διμιεῖ μὲ τὸ στόμα τοῦ ἀνώνυμου
γραφιᾶ — καὶ τῆς χαρακτηριστικῆς ἐξάρτησης τοῦ
δύστυχου ἀνθρώπου, ἐάν πρόκειται ῥὰ γίνεται κατανοη-
τὸς καὶ τηγὴ ἀπόλυτης, ἀπὸ κάποια εναίσθητη ἀντί-
δραση μιᾶς ὀξυδερκοῦς κριτικῆς, τὴν ὅποια εἰραι κα-
ταδικασμένος ῥὰ μήτ' προσελκύσει ποτέ. Θατόσον, καὶ
ῥὰ ὑπάρχουν κενά, εἴται μικρὴ ἡ σημασία τους, καὶ δὲν
μοῦ ἐπιτρέπεται ἕδη ῥὰ ἐπιχειρήσω ῥὰ τὰ καλύψω,
πασὸν ὅλη τὴν διασκέδαση ποὺ προστέργουν σχεδὸν πλη-

τοτε ἀνάλογες ἀναδημόρεις καὶ ἀναπολήσεις, πασὸν δὲν
τὴν χαρὰ ποθὲ ἀποκομίζει κανεὶς δταρ δένει σ' ἐνα νῆμα
τεχητὰ μαργαριτάρια. Αὐτὸ ποὺ κνημίως ἐνθυμοῦμαι
ἀπὸ τὴν προσωπικὴ μονη πορεία εἶναι ἡ ἔπτοη παρόρ-
μηση, ποὺ ἀποτέλεσε τὸ ἀρχικὸ ἔνασμα, νὰ ἀποδώσω
ἐκ νέου στὴ διεξοδικὴ ἀξιολόγηση, μὲ τὴ βοήθεια τῆς
εἰδοντείας καὶ τῆς φωτασίας καὶ στὸ μέτρο τοῦ δυνα-
τοῦ, τὰ δικαιώματα καὶ τὶς τιμές ποὺ στὴν ούστια τῆς
είχαν ἀφαιρεθεῖ. Κατάλληλο μέσο γιὰ ἀντὸν τὸν σκο-
πὸ θεωροῦστα ἀπὸ καρδιὴ τὴν ἐλκυστικὴ ἰδέα ἐρδὲ καλ-
λεῖχη τοῦ ὅποιον ἢ πλέον χαρακτηριστικὴ ἐπιδιωξη,
ἢ ἀλέγμα ἐπιδιώξεων, θὰ είχε δλως ματάως λάβει ὡς
δεδομένη τὴ διεισδυτικὴ ἴναστητα τοῦ κοινοῦ ἡ, στὴ
χειρότερη περίπτωση, τὴν ὅχι καὶ τόσο ἀπίθανη νὰ πα-
ρουσιαστεῖ διεισδυτικὴ ἴναστητα ἐνὸς μεμονωμένου
ἀτόμου. Δὲν μποροῦσμ, τὸ δρολογῶ, νὰ παραμείνω
ἀδιέφροδος μπροστὴν σὲ αὐτὰ τὰ σπάνια καὶ ὑπέροχα,
ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει παράξενα καὶ ἐλκυστικά, στοι-
χεῖα ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ φανταστεῖ καὶ ἀναπτύσσον-
ται κάτω ἀπὸ τὸν ἄπικο μιᾶς τεράστιας ἔντασης ποὺ
πήγε χαμένη, κάτω ἀπὸ τὸν ἄπικο μιᾶς τόσο προσεγ-
μένης ἐπινόησης ποὺ δὲν ἔχει ἀποδεῖτι. Ο χαρακτή-
ρας καὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ λειτουργία μιᾶς εἰδωνικῆς
συνείδησης σ' ἔνα δημιουργὸ ποὺ ἔχει βρεθεῖ τέλειος
μένος, περιπικλωμένος ἀπὸ ἄλλα φήμες πόσμα ποθὲ δὲν
καταλαβαίνει τίποτε, μὲ μόνη του σεντροφυία ἀντὸν ποὺ

πάρω ἀπ' ὅλα ἥθελε νὰ κάνει, μὲ τὸ ἔργο του λίγο πολὺ δλοκηληρωμένο — τὸ νὰ κατάφερνε νὰ δεῖ κακεῖς αὐτὰ τὰ πράγματα θὰ ἀρκοῦσε, ἐπὶ παραδείγματι, ὡς ἀπαμοιβὴ ἐνὸς ἐγχειρήματός του. Κατέληξα στὴ συγκεκριμένη μορφὴ τοῦ Βέρκερ, μέσω τῆς πεπατημένης ὕδοτ τῶν γενικεύεσσων, ἀπὸ τὴ συνήθεια νὰ παρακολουθῇ γιὰ χρούγια πολλὰ τὸν ἀλλάκοτο καὶ ἀγύατρεντο τρόπο, ἐρώπιον ὅλων ἡμῶν, μὲ τὸν ὅποδο αὐτὸν ποὺ ἀποκαλοῦμε κριτικὴ — τῆς δοκιάς ἡ ἐρευνητικὴ διάθεση μονίμως βρέσκεται σὲ λήθαιρο — καταφέρνει νὰ στέκεται παράμερα ἀπὸ τὴ σημασία ποὺ προσπαθεῖ κανεὶς νὰ δώσει στὰ πράγματα, καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα ποὺ ἔνας δημιουργὸς καταθέτει στὸ βάθος τοῦ ἔργου του, τὸ ἴδιατερο πνεῦμα καὶ μογγὴ, τὴ δικῇ του κλίση καὶ ἀντίληψη. Ἀπ' αὐτὸ τὸ σαφὲς προσχέδιο δὲν ἄργησα νὰ φτάσω στὴ σύλληψη ἐνὸς ἀφοσιωμένου τεχνίτη ποὺ μέχρι τὸ τέλος του θὰ ἥταν ὑποχρεωμένος νὰ ἀντιμετωπίζει μιὰ ξέπτονη ἐρευνητικὴ διάθεση. Πρόγματι, τὸ δράμα τοῦ Βέρκερ — ἡ καλύτερα θὰ ἔπρεπε νὰ πῶ τὸ δράμα τοῦ φιλόδοξου γεαροῦ σχολιαστῆ τοῦ ἐποίου τὴν ἀναφορὰ διαβάζοντε καὶ τὸν ὅποιο, μετὰ λύτης παραδέχομαι, τόλμησα νὰ προκίσω μὲ δξύνοντα μεγάλη — εἶναι τὸ δτὶ ἡ ἐρευνητικὴ διάθεση πρὸς στιγμὴν ἀσπαίρει καὶ ἀμυνδρὰ σαλενεῖ, πῶς ἀνακτᾶ τὴ συνείδηση κάποιουν σφυγμοῦ. Ὡς ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ ἑλαφροῦ σπασμοῦ, κάποια ὁξυδέρκεια, ἐδῶ κι ἔκει, ἀγιωνίζεται

νὰ εἰσχωρήσει στὸ πεδίο τῆς μάχης, καὶ τὸ ἔρωτημα ποὺ κατὰ συνέπεια προκύπτει, ἡ αὔχμη τοῦ ζητήματος, δὲν μπορεῖ νὰ είναι ὅλο ἀπὸ τὸ κατὰ πόσο δὲν ἔχει χαθεῖ αὐτὸ καθ' ἓντο τὸ μνησικό τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι. Αὐτὸ εἶναι τὸ θέμα, καὶ Ἡ εἰκόνα στὸ χρᾶ παρουσιάζει μιὰ μικρὴ ὁμάδα καλοπροσώπετων ἀτόμων ποὺ ἐνεπλάκησαν σὲ μιὰ δοκιμασία τῶν δυνάμεών τους. Ὁ ἀκαγρώστης καλεῖται, βάσει τῶν δεδομένων, νὰ συναγάγει τὸ συμπέρασμα.

HENRY JAMES

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Εισαγωγικό σημείωμα

ΤΕΣΣΕΡΑ ΔΟΚΙΜΙΑ

ΚΟΙΝΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ τῶν τεσσάρων κειμένων πως διαχρονικούν είναι ο τρόπος πως άντιμετωπίζουν τὴν νοοθέλα. Αποφένγουν τὴν παραδοσιακή ἐπεξήγηση τοῦ κειμένου, καὶ γοργομοποιούν τὸ κείμενό της ὡς τεκμήριο τῆς γενικότερης θεωρητικῆς στάσης τὴν ὅποια τὸ καθένα αὐτολογεῖ ἢ προτείνει.

Τὸ κείμενο τοῦ Wolfgang Iser δὲν είναι πηρὸν ἡ εἰσαγωγὴ οὐδὲ σημαντικό τοῦ ἔργο *The Act of Reading*. Ο Iser, ἀντί, μετὰ τὸν Hans-Robert Jauss, συγχατάκεγεται στοὺς κώρους ἀκτροσώπους τῆς λεγομένης Σχολῆς τῆς Κονστάντζες, διατηρεῖ σημαντική διαθεσιστή ἀπὲ τὴν ιστορικὴν προσπατὴν μέσον στήν ὅποια ἀναπτύχθησε ἡ «Θεωρία τῆς πρόσληψης» [Rezeptionstheorie], τὸ ἔργο του δὲ ἐστέκεται στὴν ἀλληλεπιδραστὴ τὴν ὅποια δρίστενται ἐ ἀνυπνώστης καὶ τὸ κείμενο μέσω τῆς ἀναγνωστικῆς διαδικασίας. Η Wirkungstheorie τοῦ Iser —ποὺ (πρὸς δύος [:]) στὰ ἑλληνικὰ ἔγει ἀποβιλεῖ ὡς «Θεωρία τῆς ἀναπτύξεως», — ἀντιλαμβάνεται στὸν κατανοητικὸν καὶ δραστικὸν, αὐχντὸν ἀντικρουόμενος. Θεωρητικὴ τάσεις, ἐρευνητὴ τάσεις, έρευνη τὰς δύος πλεον ἀπὸ τῶν δύοις ἔνδιξ καταλύματος

Το λείψανο τοῦ Tzvetan Todorov είναι κι αὐτὸν ἀπόστασης μιᾶς ἐκτενέστερης μελέτης μὲ διντικείμενο τὸ νοῦβλες τοῦ James. Τὸ σύντικο τοῦ ἀποσπάσματος ἐνδεχομένως ἀδικεῖ τὸν συγγραφέα του, ἡ ἀσηγηματολογική κατεύθυνση ποὺ ἀκολουθεῖσε τὴν ἑποχὴ ἐξεινὴ δὲν γίνεται προφανῆς, ὀστεοῦ, ἡ τεχνικὴ τὴν ἀποία ὁ James, κατὰ τὸν Τοάπτον, χρησιμοποιεῖ σὲ πολλές νοῦβλες παρουσιάζεται μὲ στρήνεια: δογμανώνυται γύρω ἀπὸ ἕνα μυστικό, τοῦ ὀποίου ἡ ἔξιχνηση είτε παραμένει καλλιμένη εἴτε μπούσαται, στόχος τους δὲ είναι νὰ καθηγώνων τὸν ἀναγνώστη στὴν ἀναζήτησή του, δηλαδὴ νὰ τὸν ὑποχρεύνων νὰ καταλήγῃ πάντα ἀπὸ τὸ κείμενο.

Ἡ ἐργασία τῆς Sibylsmith Rinimou [- Kenan]. τῆς ὀποίας ἔδω παραλείπεται τὸ πρῶτο μέρος ποὺ παρουσιάζει τὸ S/Z τοῦ Barthes, ἔχει διὸ στόχους: ἀπὸ τὴν μία, μὲ δρομοῦ τὴν Εἰκόνα στὸ χαλὶ καὶ στρῆζόμενη στὸ ἔργο τῶν Ρώσων φρυμαλιστῶν, νὰ διεπιπώσει μιὰ κριτικὴ σὲ μερικὲς ἀπὸ τὶς ιδέες τοῦ S/Z, καὶ, ἀπὸ τὴν ἄλλη, νὰ προβάλει τὸν διφορούμενο χραστήρα τῆς νοῦβλας, τὸ ἀδίνατον μιᾶς δριστικῆς ἐργματευτικῆς ἀνάγνωσης.

Ο J. Hillis Miller ἀνέκει, μαζὶ μὲ τὸν de Man († 1983), τὸν Bloom καὶ τὸν Hartman, στοὺς λεγόμενους κριτικοὺς τοῦ Yale, μιὰ δμάδα ποὺ προκάλεσε ἐντονες σικητήσεις, συμβαρὲς ἀντιρήσεις καὶ μαζὶ ἀπέκτησε φανατικὸς συνδομοπόδρους. Ο Miller, ἀφοῦ ἐπὶ πολλὰ χρόνια ὑπῆρξε ὁ βασικὸς εἰσηγητής — στὴν Ἀμερική — μιᾶς φυνομενολογικῆς ἀνάγνωσης τῆς λογοτεχνίας, στὶς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ '70, ἐγκατέλειψ τὴ Γενεύη γιὰ τὸ Παρίσι, δηλαδὴ τὸ πανεπιστήμιο John Hopkins διόπου διδάσκει μαζὶ μὲ τὸ Georges Poulet, γιὰ τὸ Yale, σ-η ἀποῦ διατηχοῦσε ἡ θυμὴ τοῦ Jacques Derrida ἡ, μάλλον. ἡ ὑποικίμενη τῆς φωνῆς ποὺ στρέβει τὴ λογοκεντρικὴ δυτικὴ παρέδοση, ἡ ὑπονόμευση τῆς φωνῆς ποὺ στρέβει τὴ λογοκεντρικὴ δυτικὴ παρέδοση, πώς ἡ σημασία τῶν λέξεων, τὴ σιγμή τῆς φωνητικῆς ἐκ-

φορᾶς τους, εἶναι παρούσα στὴ συνείδηση τοῦ διεληπτῆ. Ο Derrida, ἀφοῦ δικτυοδοχεῖσε τὴν παραδοσιακή — ἀπὸ τὸν Πλάτωνα μέχρι τὸν Saussure — ἔναντι: τῆς γραφῆς προτεραιότητας τῆς φωνῆς, συλλαβικόνει τὸ νεολογισμὸς *dissérance* — διαφορά καὶ ταυτοχρόνως διαβολή, παρέλκυση — ὁ διπύος τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἀποφύγεις τὸ ζεῦγος παραστία-ἀπωνία καὶ νὰ ἐπιχειρήσει μιὰ « διπλή ἀνάγνωση » ἐνὸς πλήθυνος κειμένων τῆς δυτικῆς παράδυσης, νὰ ἀνασύρει, δηλαδὴ, τὶς ἀσωτερικές τους διντιφέσεις, τὴν ἀπορία τους, καὶ νὰ τὰ παραδώσει: ὡς γνηματία ἀν-αποφασιστικότητας. Εννοεῖται πώς ἡ ἀποδοχὴ αὐτῆς τῆς στρατηγικῆς δὲν ἐπιτρέπει τὴ συνέχιση αὐτοῦ τοῦ σημειώματος, καὶ κατακήγω μὲ τὸν Miller πων γράφει: « Ἡ ἀποδομητικὴ κριτικὴ (deconstruction) δὲν είναι ἡ ἐξέθρωση τῆς διορθωτικῆς κειμένου, ἀλλὰ ἡ πρακτικὴ ποὺ ἀποδεικνύει πώς τὸ κείμενο ἔχει ήδη ἐξαρθρωθεῖ ἀπὸ τὸ ίδιο ».

Ἐν διαδονῇ, λοιπόν, τὸν Überleser ποὺ θὰ δώσει τέλος σὲ δόλι τὰ παρακτίων καὶ σὲ δοσα δικούλουδον, πρέπει νὰ ἀπολογηθῶ γιὰ τὴν ἔλλειψη δύσους, τὴν ἀδεια, ποὺ προσποθέτει ἡ κάθε μετάφραση, ἰδιαίτερα δὲ ἡ μετάφραση κειμένων ποὺ προϋποθέτουν τὴν ἀναδρομή σὲ ἄλλα κείμενα, σχεδὸν δογματικὰ κατὰ τὴ φύση τους, ποὺ νομιμοποιοῦν τὰ επιχειρήματα τοῦ ἀποτέλου. Οι περισσότερες δυνοιες ποὺ ἔνσωματώνονται στὰ κείμενα ποὺ προσωιστίζονται τὸ δέος, πόρχι τοῦ δὲ διντολογίας ἀπὸ ἕνα εύρε φάσμα θεωριῶν καὶ παραδόσεων, δὲν ἔχουν τύχει μιᾶς σταθερῆς, ἔστω συμβατικῆς, διπόδοσης στὰ ἔλληνικά: δῆλα σχεδὸν τὰ ἄλλα κείμενα ποὺ κυκλοφοροῦν στὰ περιθώρια ποδὸς ἀργήνουν εἰ γραμμές παραμένουν ἀμετάνοραστα. Πριν φανώς, δὲν ὑπανίσσουμε: αὐτὰ ρίζεις ἀνεπάρχειας οὔτε παραγωγῆς θυμτακία τῆς ἔλληνικής, ἀπολογητικά, μᾶλλον, ἀναφέρω ἔνα πρόβλημα κυρείων συντεχνιακό, τοῦ ὀποίου, δρα, ἡ ἐπίλυση είναι, κατ' ἄρχην, δυνατή: (Πρωφανῶς, ἐπίστες, τὰ κεντρικὰ προβλήματα τῆς μετάφρασης είναι διλῆς τάξεως.)

Σαββατίς δυσκολίες έκρυψε ή λέξη γύρω από την διπολία άναπτυσσοντα: και ή νομιμέλικα και τὰ διοχίμια. 'Η σημασία τής λέξης *figure* figure διευρύνθηκε τόσο πολὺ μέσα στή διπολή παραδοσης ποινέμετερέχει τη σημασία πολλών έλληνων λέξεων: μωρόφη, εῖδος, στήμα, εἰκόνα, πλάκια, τύπος, μεταφορά, εἶδωλο, και άνταρέω ωύδιον τῆς βασικήτερες.'¹ "Όπου μπρόσταντε διακρίνοι μιά διατελείωσα σημασία, χρησιμοποίησε τη συγχρεότερη έλληνική λέξη, που συνήθως ήταν ή γένη εἰκόνα, μιά έξισου προβληματική λέξη. Στόι έσχηματισμένο λόγο, έικας, τοῦ Miller ίπποχρεώθηκε συγχράν νά διάρκεια τή λέξη, άμετάφραστη, είτε, άκρημη κι άν ήταν μεταφράσιμη, γιατί ή μετάρρωσή της θά κατέστρεψε τό « σχῆμα » ποιν δημιουργούμενε είπε γιατί ή μετάφρασή της δὲν βρισκόταν μέσα στή σημασία ως λέξη, άλλα στά διάκενο ποι μεπολαζεῖ μεταξύ τῆς σημασίας και τῆς λέξης, και, ίσως, αύτὸ τὸ διάκενο νά είναι ή κυριολεξία τῆς *figure*.

ΚΩΣΤΑΣ ΗΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Μάρτιος 1987

WOLFGANG ISER

Henry James, 'Η είκόνα στὸ χαλί, 'Αντὶ²
Εισαγωγῆς στὸ Συνειδησιακὸ βίωμα
τῆς ἀνάγνωσης*

Ο ΠΕΝΙΤ JAMES δημοσίευσε τὸ 'Η είκόνα στὸ χαλί [*The Figure in the Carpet*] τὸ 1895. 'Έκ τῶν Νιτέρων, ή νομιμέλικα αὐτὴ είναι δυνατόν νά θεωρήσει προγνωστική τῆς πορείας ἐνδε κλήδον τῆς γνώσης ποι τὰ μὲν μόνις θεωρήταν στὰ σπάργανα, τὰς δύοις, μέσα σὲ μία σύντομη σχετικὴ περίοδο, περιέπεσε προοδευτικῶς σὲ ἀνιπολήψιν. 'Αναρρέομαι σὲ ἔκεινο τὸ εἶδος ἐρμηνείας τὸ ὅποιο καὶ τὸ ἔρχεται συδιαφέρεται γιά τὸ νόημα ἐνδε λογοτεχνικοῦ ἔργου. Μποροῦμε νά παραδεχτοῦμε δια τὸ πρόθεστο, τὸν Henry James δὲν ήταν νά πρεινάσει τὸ μέλλον τῆς λογοτεχνικῆς κοινωνίας, τοῦτο δὲ μᾶς ἐπιτρέπει νά πειστεῖμε πώς, διαν πρόκρινες ὡς θεματικό του δικαίου τὴν συνζήτηση τοῦ νοήματος, δὲν έκανε τίποτε οὔλιο άπό τὸ νά διαπραγματευτεῖ κάτι ποὺ εὑρίσκεις ἀνταπόκριση στὸ ἀναγνωστικὸ κώνο τῆς ἐποχῆς του. Γιατί, διό γένει, τὰ λογοτεχνικὰ κείμενα συνιστοῦν μιὰν ἀντίδραση σὲ καταστάσεις σύγχρονες, ἐστικζοντας τὴν πρωτοχρή μας σὲ προβλήματα ποὺ διπλεύουνται, χωρὶς δύως

* Wolfgang Iser, « The Act of Reading : A Theory of Aesthetic Response », Routledge and Kegan Paul, 1978, ἀγγλικὴ μετάφραση δια τὸ I. E. τῶν συγγραφέων τοῦ γερμανικοῦ πρωτότοπου « Das Akt des Lesens », Theorie Ästhetischer Wirkung, 1976.

1. 'Ο Γ. Π. Σαββάλης μεταφράζει τη φράση « *the figure in the carpet* » ως « σχῆμα στὸ χαλί ». 'Η φράση δικαιοτά ποι τρόμα τοῦ Γ. Σεφέλη πρὸς τὸν Γ. Θεοτοκῆ. (« Γιώργος Θεοτοκῆς καὶ Γιώργος Σεφέλης : 'Αλληλογραφία », 'Βενήση, 'Αθῆνα 1975, σ. 124 καὶ 211.)

καὶ νὰ ἐπικύνονται ἀπὸ τὶς σιγγραφές των ριθμιστικές προλήψεις (πορτμ). Ο πρότος μὲ τὴν ὄποιο ὁ James διαπράγματεύεται τὸ θέμα δείχνει πώς οι συμβατικοὶ τρόποι προσέγγισης τῆς λογοτεχνίας πρέπει νὰ ἔχουν καὶ τὴν ἀντίθετη πλευρά τους, ἡ ἀποκάλυψη τῆς δικαίας προφανῶς φίχνει: πάνω τους τὴν σκάλα τῆς αμφιβολίας. Τὸ συμπέρασμα ποὺ ἔδω προκύπτει εἶναι: πόis ἡ ἀναζήτηση τοῦ νοήματος, ἡ ιστοία καὶ ἡ ἀρχή ματηρεῖ νὰ φαίνεται τελείως φυσική, καὶ ἀλλιστη, στὴν πραγματικότητα δέχεται τὴν καθοριστική ἐπιροή τῶν Iστορικῶν ριθμιστικῶν προλήψεων, ἔστο καὶ ἐν ἡ ἀπιρροὴ ἀυτὴ παραμένει στὴν περιοχὴ τοῦ ἀσυνειδήτου. Οἱ Iστορικές νόρμες, ὀστέσσος, δὲν ὑποστοιποιοῦνται, ἐπιδεικνύουν πάντοτε τὸ μέγεθος τῆς διατάξειάς τους, καὶ αὐτὸς ἀκριβῶς τὸ γεγονός ἔχει ἐπιταχύνει τὴν ἐπέλευση τοῦ μοιραίου τέλους σὲ αὐτὴ τὸ εἰδος λογοτεχνικῆς ἐρμηνείας. Η νοῦθέλα τοῦ James προλαμβάνει ἀκριβῶς τὰ σχετικὰ αὐτοῦ· τοῦ κινητού τέλους.

Γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦμε τὰ σχετικὰ προβλήματα στὶς λεπτομέρειές τους, δεῖ δοῦμε ἀπὸ κατάπληκτην κατάσταση, ποὺ πραγματεύεται ὁ James στὴ νοῦθέλα του. Τὸ σημεῖο στὸ ὄποιο ἐστιάζεται: 'Η εἰκότα στὸ χαλὶ εἶναι τὸ νόρμα τοῦ τελευταίου μιθιστορήματος τοῦ Béroker. Τὸ σημεῖο αὐτὸς παρουσιάζεται ἀπὸ δύο ἀποκλίνουσες δρπικές γωνίες — αὐτὴν τοῦ ἀφηγητῆ στὸ πρόσωπο καὶ ἐκείνη τοῦ φίλου του, τοῦ Kéribix. "Ο, τι μαθαίνουμε μεσω τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Kéribix καταρρέει ἀπὸ τὶς ἀναγγίλεις τοῦ ἀφηγητῆ. Καθώς, ἔμως, ὁ Kéribix ἔχει κατὰ τὰ φυινήματα ἀνακαλύψει αὐτὴ ποὺ ὁ ἀφηγητῆς ματαλος προσπαθοῦσε νὰ εἴρει, δὲ ἀναγράσσεις εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀντισταθεῖ στὸν πρόσπαντανός μού ποὺ ἔχει ἡ σκοπιά τοῦ ἀφηγητῆ. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ ἀνακαλύψει ἐτι ἡ ἀναζήτηση τοῦ νοήματος ἀπὸ τὴν ἀφηγητῆ βεβημηδόν προσλαμβάνει τὶς διαστάσεις ἐνδεῖ θέματος ανθρώπων καθ' ἑαυτό, τὸ ὄποιο τελικῶς γίνεται τὸ θέμα καὶ τοῦ ἔδου τοῦ λαχαρώστη, τὸ ἀντικείμενο στὸ ὄποιο προστηλώνεται ἡ κρι-

τική του ξυταση. Αύτὴ, λοιπόν, εἶναι ἡ κατάσταση ὀλίγα καὶ ἡ τεχνικὴ τῆς νοῦθέλας.

Στὴν ἀρχὴ τῆς νοῦθέλας, δὲ ἀφηγητῆς — τὸν ὄποιο στὸ ἑξῆς οὐδὲν μάλιστας κριτικό — κανιχέτων πόδας μὲ τὴ βιβλιοκριτικὴ του εἰλικρίπητος τὸ λανθάνον νόρμα τοῦ τελευταίου μιθιστορήματος τοῦ Béroker, καὶ πλέον ἀναρριάτεται πῶς ὁ συγγραφέας θὰ διντιδόσει σὲ αὐτὴν τὴν «ἀπώλεια τοῦ μυστηρίου του» (σ. 31 τῆς παρούσας ἑκδόσης). 'Ἐὰν ἡ ἀρμηνεία συνίσταται σὲ νὰ πραγματεύεται καὶ νὰ διέργεις τὸ λανθάνον νόρμα ἐνδεικενόν, τότε εἶναι λογικότερο νὰ θεωρήσουμε πῶς γιὰ τὸν συγγραφέα τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς διαδικασίας Iσοδυναμεῖ μὲ ἀπολύτως. Καὶ αὐτὸς ἐκπράγματος δύο τὸν ἀριθμὸ ἐπακόλουθο ποὺ διαπερνοῦν ἀπὸ μέρους εἰς άλλου τὴν νοῦθέλα.

Τὸ πρῶτο: ἀνυπαλόπτυντας φέλλα θεών νόημα, δὲ κριτικός ἔχει λύσει: έναν γρίσο, καὶ δὲν τοῦ ἀπομένει τίποτε ἄλλο νὰ κάνει ἀπὸ τὸ νὰ συγχρεῖ τὸν ἀντρό του γιὰ τὸ κατόρθωμά του! Στὸ κάτια κάτω, τι θὰ μποροῦσε κάποιος νὰ κάνει μὲ ἔνα νόημα ποὺ ἔχει διατυπωθεῖ καὶ ἐκτείνει σὲ δημόσια θέση, ἀφοῦ προηγουμένως ἀπογριμωθήκεις διπὸ δύο τοῦ τὸ μυστήριο; 'Οσοι ὑπέρχει κάποιοι λαπτήρει, κάποιοις μποροῦσε νὰ τὸ δικαζητήσει, ἀλλὰ τώρα δὲν ὑπάρχει τίποτε ίκανον νὰ πρυκαλέσει τὸ ἐνδιαφέρον. Παρὰ μόνον η ἰκανότητα τοῦ ἀναγνωστῆ. Σὲ στήθη δὲ δὲ κριτικός ἐπιθυμεῖ νὰ συγκεντρώσει τὴν προσοχὴ τοῦ καινοῦ, στὸ δόποιο συμπεριλαμβάνει γιὰ τὸν ἔδιο τὸν Béroker (σ. 30 κ.εξ.). Δὲν πρέπει νὰ ἀποροῦμε γιατὶ μῆς ἀρνεῖται τὸ τοῦ φίλοισταν.

'Πιστόσο, τὸ πρῶτο αὐτὸς ἐπακόλουθο εἶναι περιορισμένης ιηματίχας δτεν τυγκριμεῖ μὲ τὸ δεύτερο. 'Ἐὰν ἡ ἀποστολή τῆς ἀρμηνείας εἶναι ἡ ἀσταγογή τοῦ λανθάνοντος νοήματος ἀπὸ ένα

1. Ο π., σ. 30, οταν δὲ κριτικός συναντᾶ τὸν Béroker, μὲ τὸν δτοῖο έπειδῶς καὶ τὸ οὐζετήσαν τὸ βιβλιοκριτικό του, λέγει: «... να μὴν τοι ἀφήσω στὸ σκοτειδὲ σχετικὸ μὲ τὰ ἐγκαμπαστικά μου σκόλια στὸ έργο του» (σ. 30).

οτεχνικό, τούτο συναδέσεται όποιο δρισμένες πιράξει προϋποθέσεις : « Έστι είσον τὰ πράγματα, τότε ἔτις στὸ δνομα τῆς μελλοντικῆς κατανάλωσης τοῦ Ἰα μεταμφίεται ἐνα καθ' ὅλα σχρές νόημα, τὸ ὅποιο τι γινὴ τὸν ἀντό του — ὅπότε προκύπτει καὶ ἡ ἀκέση : μὲ τὴν ἄριξη τοῦ κριτικοῦ φτάνει καὶ ἡ ὅρα τῆς καθίνς ὁ τελευταῖς διεκδικεῖ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ ὕπου νοήματος καὶ τὴν αἰτία τῆς μεταμφίεσής του».¹

Οδηγεῖ στὴν ἔξης πρώτη (καὶ ἐπιστρήλη) κατεύθυνσα : ἐάν ἡ ἀποκάλυψη τοῦ νοήματος ἀπὸ τὸν κριτικὸν ἐπιδέια γιὰ τὸν συγγραφέα —ὅπως δηλώνεται στὴν ιριλού— τότε τὸ νόημα πρέπει νὰ είναι κάτι ποὺ είναι ἀραιεῖται ἀπὸ τὸ ἔργο. Καὶ ἐάν αὐτὸ τὸ νόημα, ἡ μεριδιὰ τοῦ ἔργου, είναι δυνατὸν νὰ ἔξαχθει ἀπὸ τὸ ἔργο ἔχει πλέον ἔχειται — μέσοι τῆς ἐρμηγοτεχνία μετατρέπεται σ' ἔνα ἀντικείμενο πρὸς ἀνάτο ἀποβαίνει μοιράτο ὅγι μένο γιὰ τὸ κείμενο, ἀλλὰ γιὰ τὴ λογοτεχνικὴ κριτική, γιατὶ ποιά λειτουργία τοῦ νόηματος δηλώνει ἡ κριτική, δεν ὁ μένος τῆς δηλώνει τὸ νόημα καὶ νὰ ἀφήνει πίσω της ἔνα ἀδειο κέλυφος; τικὴ φύση μάζες τέσσις κριτικῆς είναι παραπάνω ἀπὸ καὶ αὐτὸ προσδίδει ἀπειπλέον βαρύτητα στὴν ἀποδοκιμήρησο τοῦ κριτικοῦ ἀπὸ τὸν Βέρκερ, δεν ὁ τελευτακτηρίες « οἱ συνήθεις ἀνέρτες φλυαρίες » (σ. 35). Αινιδείος μὲ αὐτὸν τὸν τοόπο, ὁ Βέρκερ καταφέρεται στὸν τῆς ἀρχαιολογικῆς (ἀνασκαφικῆς) προσέγγισης καὶ ἡς παραδοχῆς δηι τὸ νόημα είναι κάτι τὸ ὅποιο —ὅπερ δηλώνεται στὸ κείμενο— περικλείει ἔνα θησαυ-

¹ Τὸν τρόπο δ. J.-B. Pontalis, « Nach Freud », μετ. [ἀπὸ] Peter Asslion κ.δ. (Φραγκφερτη, 1968), σ. 297, περιγράλημα στὸ αναφερόμενο στὴν « Εἰκόνα στὸ χαλὶ τὸ μήμα τοῦ

ρὴ (σ. 51) τὸν ὅποιο ἡ σκιτάνη τῆς ἐρμηγείας μπορεῖ νὰ φέρει στὴ φῶς. Λύτη ἡ ἀπερίφραστη ἀποδοκιματική — ἡ ὅποιο ἐκφράζεται ἀπὸ τὸν Βέρκερ παρευσίᾳ τοῦ κριτικοῦ (σ. 52)— πρέπει ἀνταπόφρευκτα νὰ δημηγορεῖ σὲ μίαν ἀποκάλυψη τὸν προλήψιαν ποὺ κατευθίνουν τὴν ἐρμηγεία. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο είναι ἀδίνατον νὰ μήν ἀναγνωρίσει κάποιος τὸν ιστορικὸ χρονικήρα αὐτῶν τῶν περολήψεων. Ο κριτικὸς ὑπερασπίζεται τὴν ἀρχική του αὐταρέσκεται προβάλλοντας τὸν ισχυρισμὸ δηι ἀναζητεῖ τὴν ἀλήθεια (σ. 41), καὶ κυθίνις ἡ ἀλήθεια τοῦ κειμένου είναι κάπιο « πράγμα » — καὶ τοῦτο ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὸ γεγονός δηι αὐτὴ ὑφίσταται ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ κείμενο — ζητάνι νὰ μάθῃ τὸ κατὰ πόσον τὸ μυθιστήριο τοῦ Βέρκερ δὲν περιέχει ἔνα μήνυμα διστατρικὸ (κάτι, δηλαδή, ποὺ ὁ ίδιος είγει ἔξαρχης θετικὸς ἡ ἄλλως ὑποθέσει), μίαν Ιδιαίτερη φιλοσοφία, στοιχεῖον μᾶκα βιοθεωρίας ἡ κάποια « παράξενη ”γενικὴ πρόθεση” » (σ. 51) ἡ τουλάχιστον κάποιο ὑφολογικὸ σχῆμα διαποτισμένο νοήματος (σ. 50). Εἴδη βρέσκουμε ἔνα ρεπερτόριο ωθημαστικῶν προλήψεων ποὺ είναι χαρακτηριστικὸς τῆς έννοιας τῆς λογοτεχνίας κατὰ τὸν δέκατο ἔνατο αἰώνα. Κατὰ τὸν κριτικό, τὸ νόημα πρέπει νὰ ιστούται μὲ αὐτές τις νόρμες, καὶ ἐφόσον αὐτές είναι διμοτὸν νὰ ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὸ κείμενο ὡς πράγματα καθ' ἔστατη, τότε, είναι σαφές, τὸ νόημα είναι κάτι ποὺ δὲν παράγεται ἀπὸ τὸ κείμενο. Ο κριτικὸς είναι τόσο πολὺ βέβαιος δηι ἔστι ἔχουν τὰ πράγματα, ὥστε νὰ μπορεῖ κάποιος νὰ ὑποθέσει δηι τὶς σχετικὲς προσδοκίες του τὶς συμμεριζόταν ἡ πλειονότητα τῶν ἀναγνωστῶν τῆς λογοτεχνίας. Ο κριτικὸς θεωρεῖ ἀκριβεῖ φυαιελογικὴ τὸ γεγονός δηι τὸ νόημα, σὲν ἔνας κρυμμένος θησαυρός, πρόσπει νὰ είναι προστό στὰ ἔργα λείπει τῆς ἀναφορικῆς ἀνάλυσης καὶ ἔκπονο νὰ ἐπιδέχεται τὴν ἀναγνωγή του σὲ κάτι ςτὸ χαλὶ τὸ νόημενο.

« Η ἀναφορικὴ δικάλυση τοποθετεῖ τὸ νόημα ἐντὸς διοί δὲν τῶν προτέρων διαδικανούντων πλειονότητας. Καὶ τὸν ἄναγκην

η οποκεντρωμένη διάθεση των κριτικών, διάλεξη ή προσωπική των ικανότητα νά συλλαμβάνει, νά παρατηρεῖ και νά κρίνει. Θέλει νά εξηγήσει τό νόημα που έχει άνωνελήψει. Ο Pontalis, όμορφος στην ισοβάθμη του James, γράφει : « "Ο, τι αγγείουν οι κριτικοί! Εσφραγίστηκαν. Λένε θύλων τίποτε λαγότερη από τό νά ένα ρυμούνισην μέν τη γενική. Αποδεκτή και κατεστημένη χρήση μιά γλώσσα της όποιας τό οθίνας συλλογίκτων έχριβδος; στην γεγονός θτι αύτή ούτε μπορεῖ ούτε πρόκειται νά εύθυγραμμισθεί πρίν σύτην τη χρήση, άλλοδη φείλει νά βρει τό δικό της θέρας. Η φινομενική μετριεράστην τήν ήποιας ή κριτικής διέλχεται, δραν όχιρεσται στής προμέσεις των ούτε τίποτε δύν αλλάζει τή διαδικασία πού έκοινουθει : γεγονός περιχρέε, τό δην ή κριτικής έξηγε, συγκρίνει και έμρηνει. Τούτες οι λέξεις μποροῦν νά δηγγήσουν κάποιων στήν τρέλαν!»¹ Μία από τίς σοβαρότερες αίτιες τής διαγής πού διαφραγματεῖ δύδι είναι τή γεγονός πώς άκονη και σήμερη ή λογοτεχνική κριτική πολὺν συχνά καταπικνεται μέν τό νά άναγει τά κείμενα σε ένα νήμα άναφρωικό, παρά τό γεγονός τής διαρκούς άμφισθήτησης στήν ήποιας ή μέθοδος αύτή έχει έκτεθει ήδη από τό τέλος των περιστιών πλέον.

Ωστόσο, πρέπει νά έπειρει ποιβρή άνηγκη νά εξηγηθεῖ τό νόημα τῶν λογοτεχνικῶν κειμένων — άνηγκη στήν ήποιας ή κριτικής μποροῦσε νά άνταποκριθεί. Κατά τόν δέκατο έκατο αιώνα, ή κριτικής είχε τή σημαντική άποστολή νά διαμεσολαβεῖ μεταξύ ένός έργου και του κοινοῦ στή βαθμό που έρμηνες τό νόημα του πρώτου ής τρόπο νά προσανατολίζεται διότις τού δείτερου. Αύτή τήν ήπειροικά ήγηλή θέση τού κριτικού και τόν δροητού φυσικό δεσμό λογοτεχνίας και κριτικής έχει ρητά προβάλει, στά 1840, δ Carlyle μέ τίς διεκδέξεις του περὶ Απερσίας τίτλου *'Heroes'* (On Heroes, Hero-worship, and the Heroic in History). Ο κριτικός και ή ένθησης τῶν γραμμάτων καταλαμ-

¹ Pontalis, « Nach Freud », p. 297.

ρίνοντις τίς θέσεις τους στή πάντες τῶν άθανάτων μέν τό άνδρινος έντονος. « Οι άνθρωποι τῶν γραμμάτων διποτελοῦν κλήρον άντα τήν αιώνας, και διδέσκουν διλούς τούς άνθρωπους οι ίτες: έξαρχοι ουθείουν νά μαργαρίζουν ένα Θεό, διτι τό κάθες "Φιλομέτο", οπιδήποτε και ήδη θλέπτο ιμε στήν κάπησα, δέν είναι παρά ένα ένδυμα τής "Ούρανιας Ιδέας τού Κλεορού", έκεινου τήν εύποτεται στήν πυθμένα τῶν κάθες Φαινούμενο». Στόν άλληνδινο «Αγνοούπο τῶν Γραμμάτων, δρα, πάντες, είτε άναγνωρίζεται από τόν κόσμο είτε οχι, ένυπάρχει ή άγιοσύνη. Είναι τό φάς τού κόσμου, δ Ποιμήν τού κόσμου — και τήν καθοδηγεῖ, στήν ίσοδη Στήλη Πυράς, στή ζωφερή του πορεία μέσα στή φθορά τού Χρόνου η.»¹

Αύτός δ γεμάτος παλιού πατέντας, πού προικοδοτεῖ τόν κόσμο μέν τή γνωρισματική τού Θεού, συκιγγαρεῖ μελν δέχη ή δποιει γιά τήν James, μέλις πενήντα χρόνων άργοτερα, έχει ήδη καταλήξει νά είναι μιά παρωχημένη και σχετιστή θύρωμα. Ο κριτικός πού φτάνει πλών από τό «Φιλομέτον» είναι, γιά τήν James, κάπτων πού καταλήγει στό κενό. Κατά τήν James, τή φαινήμενο δύν αποτελοῦν τό πέπλο πού κρύβει τό ούσιωδες περισχήμενο ένδικον ηγεμοντος: είναι πλέον οι τρόποι νά φέρουν στήν κόσμο κάτι ποτέ άλλοτε και πουθενά άλλον δέν είγε οπάρχει. Άλλα δσον καρδιή τό μαλάδη τού κριτικοῦ είναι καθηλωμένο στή ήνθιθνον νόημα, είναι δ έδιος άνηκνος — θίτις τού λέγει δ Βέροχερ — νά δει διδήποτε: δέν διποτελεῖ έκπληξη τό γεγονός διτι από τέλος δ κριτικής θεωρεῖ διτι τό έργο τού μαθιστοριογάρου δέν έχει ουμία δέξια (σ. 107) έφθισεν δέν έπιδέχεται τήν ήναγωγή του στή σχήμα μιᾶς έξηγησης τό κυριος τής δποιας δ κριτικός ούδετοτε άμφισθητει. Απομένει στήν άναγνωστη ή άποφασίσει κατά πόσο τό « άνθησις λόγου » ταυρίζει στό μι-

¹ Carlyle, « On Heroes, Hero-worship, and the Heroic in History » (Everyman's Library, Λονδίνο, 1948), p. 331.

Οιστόρημα του Ηέρκες ή στήγη πρωτόγονη του κριτικού.

Μποροῦμες τώρα νά στραφοῦμε στη διάτετο πλάνο του θυμότροπος που ακολούθησε την κριτική. Κατά τη δέκατη έντεκτο αιώνα, ο κριτικός άποκλειστικά κίνησες έπειδή ή λογοτεχνής ύποσχότων λίστες σε προβλήματα που δεν ήταν δυνατόν νά λυθούν από τη θρησκευτικά, κοινωνικά ή έπιστηματικά συστήματα της δεκατίας. Ή λογοτεχνία, κατά την δέκατη έντεκτο αιώνα, θεωρείται ικανή για έπιτειχες μιά σημαντική λειτουργία, γιατί άποιστοι μίας της ανεπάκειες ποινή παρουσίαζαν τα συστήματα δεκανικού ποινή πρόβλημα την άξιωση νά ξουν καθίσιοι κύρος. Σε αντίθεση μὲ πολιτικές έποχές, δημοτικές ή ιεραρχικές, όπου μιά κατά τη μάλλον ή ήττον σταθερή λερχύλα γκραντήριζε τα συστήματα της σκέψης, στόν προηγούμενο αιώνα άποιστοις μιά τέσσατες σταθερήτητα, έξαντικας τους αιδενόμενους άριθμοι και πολυπλοκότητας την συγκρούσεων. Καθύνεις δ' α' αύτα τα συστήματα, ποινή κάλυπτων δηλητήρια διατάξεων της Θεολογίας μέχρι την έπιστημη, μιαθογυκά σφετερίζεται την άξιωση του κοινωνικού κύρους δική τη διλλαχίαντιπολικά συστήματα, μὲ άποτελεσματικά σημαντικά τους ειδικοτήματας νά αιώνεις άναιρογικά προς τις άνεπάκειες ποινή προφίνονται μέσα στην αιώνας τις συγκρούσεις. Ή λογοτεχνία ή-εις έντεκτη νά περιλαμβεί ίδες τις θεωρίες και ένηγρησες ποινή κοινωνοφρούστηκαν, σὲ μάνικη δικτηση ποινή άναιρογική της διά ήτην άδιανθητη κατά την δέκατη έγδοη αιώνα, ήταν δέ, έποιης, ιερανή νά προσφέρει τις δικές της λύσεις έκαστη δημοτικά συστήματα αιτήσεις στάσης ή ποτελεσμάτιτητής τους. Ήταν, λοιπόν, φυσική νά δινέζεται οι άνωγνωστος μητρώματα στη λογοτεχνία, γιατί ή μηθοπλασία μπορούσα νά τους προσφέρει έκεινον διεριθώς την προσωπικότηταν την θέση της έποιης. Η διπλή του Carlyle δια « ή λογοτεχνία, στό βαθμό ποινή είναι λογοτεχνία, είναι μιά "άποκλειστή, της Φύσης", ένα

φανέρωμα του "κοινού μαστικού" η σε πίποτε δὲν άποιγε από τὰ συνηθίσμένα. Ο κριτικός της νομιζότας του James άντζητει και κύτος τὸ «κοινό μαστικό ο, καὶ κατ' αὐτὸν μόνον τὸ μῆνα μα μπορεῖ νά δύσεις: τὸ χρίσμα του ἔργου τέχνης στὸ βιβλίο.

Όστιδη, ο κριτικός άποτυγχάνει — τὸ έργον δὲν προσέρεται γιά τὴν ἀπόσπαση κάποιου μηνύματος, τὸ νέημα δὲν είναι δυνατόν νά αναγλεῖς σὲ « κάτι ο. Οι εὐλογοφορεῖς νόρμες του δέκατου έντεκτου πλέον έχουν χάσει πλέον τὴ λειτουργικότητα τους, και τὸ μυθιστορηματικό κείμενο άρνείται νά στέψει καὶ νά πεταχτεῖ στὸ σωρὸ τῶν σκουπιδιῶν.

Στὴ θέση τὸν ιστορικὸν προελήψεων ποὺ άποφείπονται προβάλλεται ή δυνιζετηρή προσωπικὴ τὸ Κέρβελον. Εμφανίζεται νά έχει άνωκαλύψει τὸ « μαστικό », και διατὰ τὸ έχει στὰ χέρια του, ή άπλωτη του είναι ρόσο λαχυρὸ ποινή μπορεῖ νά βρεῖ τὰ λέγια γιά νά έκφρασει τὴν έμπειρο του, μάλιστα θεωρεῖ πως αιτή ή έμπειροιά άρχιζει νά του διλλέζει τὴ ζωὴ του: « Ήταν σπουδών, κι ζωες τέσσαρα χρόνο, ήταν άπλω, κι ζωες τέσσαρα σπουδών, κι δυο για τὴν άποφεισιστική κατάτηση του μαστικού, αύτὸ διταν μά έμπειρικα καθαυτὴ έχειωριστή » (σσ. 89-90). Μή σειρά ζωγρόν συμπτώσεων έμποδίζει τὸν κριτικὸ νά συναντήθει μὲ τὸν Κέρβελον και νά μάζει τις αιτήσεις αιτήσεις μετακύρρωσης (σ. 92 κ.ε.). Καὶ δταν, τέλος, έχραντζεται ή δυνατότητα νά συναντήθούν, ο Κέρβελος πέφτει θύμα δυστυχήματος (σ. 99). Τότε, σάν κάποιος ντετέκτηβ φιλολογικής, ο κριτικός άρχιζει νά « ψαρεύει » τὴν κυρία Κέρβελον και τὸ λογοτεχνικὸ έργον και, μετὰ τὸ θάνατο της, τὸν δεύτερο δύντρα της, τὸν Ντρέστον Ντήν, σὲ μάνικη διάρρομον προσπάθεια νά άνωκαλύψει αιτή ποινή ραντάζεται δτι είναι τὸ ο κοινό μαστικό ο. « Οταν, τέλος, δὲν μαζεύεις τίποι-

1. Carlyle, « Οι Ηρόες . . . ο. σ 341.

τε καὶ εἶναι ὑπογρεωμένος νὰ παραδεχτεῖ ήτι δὲ τὸ γνωσίζει τὸ ἀποκαθητικότερο μήνυμα τοῦ μαθιστούματος τοῦ Βέρκερ, ἡ μόνη του παρηγοριά εἶναι νὰ ὑπανεψεῖ στὸν Νῆπον, μὲ διάθεση ἐκδικητική, ὅτι ἡ νεκρὴ πλέον γυναίκα τοῦ τελευταίου είχε ἀρνηθεῖ νὰ μοιραστεῖ μαζί του τὸ σημαντικότερο πράγμα (σ. 121). Ὁ ἔρευνητής τῆς ἀλήθειας ἱκανοποιεῖ τὶς ἀνεκπλήρωτες του μὲ μᾶλλον πράξη ἐπιθυμητές!

Ἄλλα ἡ ἀνακάλυψή του Κόρβικ δὲν καίνυπολεῖται οὕτω στὸν ἀναγνώστη, ἀλλὰ αὐτὸς ἀκολουθεῖ τὴν προσπεική τοῦ χριτικοῦ. Ἡ βιταση ποὺ προκύπτει μπορεῖ νὰ μειωθεῖ μόνον ἐὰν δὲ ἀναγνώστης ἀπομακρυθεῖ ἀπὸ τὴν προσπεική ποὺ τοῦ προσφέρεται. Αὗτὴ ἡ ἀπομάκρυνση εἶναι ἀξιοσημειωτὴ γιατὶ φυπολογικὰς ὁ ἀναγνώστης ἔνδεις μαθητορήματος, χάρη στὴν «ἐκουσία δέρση, τῆς δυσπιστίας», ἀποδέχεται τοὺς δρόμους ποὺ τοῦ χαρίσσονται δὲ φρήγητής. Ἐδῶ, εἶναι ὑπογρεωμένος νὰ ἀπορρίψει μιὰ τέτοια σύμβαση, καὶ αὐτὸς εἶναι δὲ μόνος τρόπος ποὺ ἔχει γιὰ νὰ δρχίσει νὰ συνθέτει τὰ νόημα τῆς νοούμελης. Τὸ νὰ διαβάζεις κατὰ τὴν ἀντίθετη προφορά δὲν εἶναις καθόλου εὔκαλο, γιατὶ οἱ ὑποθέσεις μὲ τὶς δρυπίες ξεκινάει δὲ κριτικὸς —δηλαδὴ δὲ τὸ νόημα ἔνδεις έργου εἶναι κάπισι μήνυμα ἢ μιὰ φιλοσοφία ζωῆς— φαινονται τόσο φιασκές, διστο ἀλιμητικοῦ καὶ σήμερα ὑπάρχουν πολλοὶ πεζοὶ μεταθετοῦν. Πράγματι, ἡ ἀντίδραση στὴ μουτέρων τέχνη λέξη κολουθεῖ νὰ εἶναι ἡ ἴδια παλαιὰ ἑρώτηση: «Πώς οὐρανούται ὅτι εἶναι τὸ νόημά της;» Ήδην, λοιπόν, δὲ ἀναγνώστης πρέπει νὰ διπορρίψει τὴν προσπεική τοῦ χριτικοῦ, τοῦτο συνεπάγεται δὲ την πρέπει νὰ ἀναγνώσει μὲ ἔναν τρόπο ποὺ ἀντιτίθεται καὶ στὶς δικές του προκαταλήψεις, καὶ ἡ εὐχέρεια νὰ κατοξύθεται κάτι τέτοιο ἀποκτῆται μήνυν ἥτεν δὲ προσπεική τοῦ χριτικοῦ παρηγορηθεῖ ὑπεύθυνη γιὰ τὴν ἀπόκρουψη ἀντοῦ ἀκριβῶς ποὺ δὲ ἀναγνώσης ἐπιθυμεῖ. (1) ταῦτα, όμως, μὲ τὸν δρυπίο προχωρεῖ δὲ ἀναγνώστης συνίσταται στὸ δὲ τοῦ βαθύτατον ἀντιλαμβάνεται τὴν ἀνεπάρκεια τῆς προσπεικῆς ποὺ τοῦ προσφέρεται, στρέφει τὴν

πρινογή δὲν καὶ περισσότερο σὲ αἰτὸν ποὺ μέχρι τότε θεωροῦσε δεδομένο καὶ χύτουσητο καὶ, ἐν τέλει, ζηταγνωμέσιε: τὶς δικές του προκαταλήψεις. Ἡ «έκανόσις δέση τῆς διοσπιστίας» τότε, θὰ ἀναφέρεται δημιούργηματικὸ πλαισίου ποὺ στήνει δὲ συγγραφέας, ἀλλὰ στὶς ἰδέες ἐκείνες ποὺ μέχρι τότε κατηρίθνιναν τὸν ίδιο τὸν ἀναγνώστη. Τὸ νὰ ἀποβάλλει κανεὶς αὐτὲς τὶς προκαταλήψεις —τέστω καὶ προσωρινά— δὲν εἶναι ἀπλὴ, ὑπόθεση.

Ἡ σχεδὸν πλήρης ἀπόκρυψη κάποιας πληροφορίας σχετικῆς μὲ τὴν ἀποκαλύψη τοῦ μυστικοῦ ἀπὸ τὸν Κόρβικ δέννει τὴν ἀντίληψη τοῦ ἀναγνώστη σὲ τέτοιο βαθμό ποὺ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποφύγει, νὰ ἀναγνωρίσει τὰ σήματα ποὺ ἔμφανες ποὺ διέσπαρτα σὲ διῃ τὴν ἔκταση τῆς ματιᾶς ἀναζήτησης τοῦ νοήματος. Ἡ πολιτικοτελεστὴ προσφέρεται στὸν κριτικὸν ἀπὸ τὸν ίδιο τὸν Βέρκερ, ποὺ δρματεῖ, καὶ ἐδῶ διερχέται ἀπὸ τὸν Κόρβικ, ἀδυνατεῖ νὰ τὴν ἀντιληφθεῖ: «Γιὰ κείνον, ἀναμφισβήτητα, τὸ ζητούμενο, ποὺ ἔμπροσθε του ήματος διλοι τόσο τυφλοί, βεισκόταν ἔκει, διοιώνταν. Γέπλεσα πώς θὰ ήταν κάτι στὸ δρχικό σχεδιο, κάτι: σὰν σύνθετη εἰκόνα σὲ περούκη χαλί. Επικρότησε ζωρὰ τὴν παρεμπίνωση διταν τὴν μετεχειρίστηκε, καὶ ἔκεινος χρησιμπολήσεις μιὰν δίλη. «Μέναι ἡ ἴδια ἡ κλωστή», εἶπε, «ποὺ δύει γύρω της περασμένα τὰ μαργαριτάρια μου!» (σ. 62). Ἔκει ποὺ περιμένει νὰ πάσσει τὸ νόημα ὅπως πιάνει κανεὶς ἔνα ἀντικείμενο, δὲ κριτικὸς βοσκεται ἀντιμέτωπος μὲ ένα χῶρο κενόν. Καὶ αὐτὸς τὸ κενό δὲν μπορεῖ νὰ γεμίσει μὲ ένα καὶ μοναδικὸ ἀναφορικὸ νόημα, καὶ κάτιον ἀπότελε ριμέντες τέτοιας ἀναγνώσης διδηγεῖ σὲ ἀνοησίες. Ὁ ίδιος δὲ τοῦ χριτικοῦ δίνει τὸ κλειδί σὲ αὐτὴν τὴν διαχορευτικὴ ποιότητα τοῦ νοήματος, τὴν δρυπήν ἢ θεμέτης ὑπογραμμίζει ἀποκαλώντας τὴν νοητή του. Ἡ εἰκόνα στὸ χαλί, καὶ τὴν δρυπή, τέλος, δὲ Βέρκερ βεβαιώνει μπροστὰ στὸν κριτικὸν: τὸ νόημα ἔχει χραστήρα εἰκονιστικό. Αὗτὴ ηταν ἡ κατεύθυνση τοῦ Κόρβικ εὐθὺς ἐξαρχῆς. Αὗτει στὸν χριτικὸν ποὺ τοῦ προσφέρεται, στρέφει τὴν

τέρος διπ' θετινή ταν δραστό » (σ. 55), στὸν ὅποιος ὁ κριτικός τὸ γένον ποὺ μπορεῖ νὰ ἀπαντήσῃ εἰναι τὸ ἀκόλουθο : « "Οταν παρατήρησα ὅτι ἡ τυπογραφική, σελίδων εἰλεῖ σκοπίμως ἐπινοηθεῖ γιὰ νὲ γίνεται δραστή, έσπενσε νὰ μὲ κατηγορήσει γιὰ τὴν ἔμπλεια λόγω τῆς ἡττας μου" » (σ. 55).

Ο κριτικός, ἀψηφώντας κάθε κόπο φιλολογικού, δὲν παρκιτεῖ τοι ἀπὸ τὴν προσποθεῖσα του νὰ βρεῖ ἔνα υδημα διαμορφωμένο πάνω στὴν ἑντυπή σελίδα. Μὲ ἀποτέλεσμα, νὰ μὴ βιέπει περὶ τὰ κενὰ τοῦ τοῦ στεροῦ τὴν διανοτότητα νὲ ἀνακαλύψει αὐτὸ ποὺ θέλει ἀπὸ τὴν ἑντυπή σελίδα. Τὸ διαμορφωμένο, δημος, κείμενο, δημος τὸ ἀντιλαμβάνοντα: δὲ Βέρκερ καὶ ὁ Κλρβίκ, συνιστᾶ ἔνα σχέδιο /τύπο, ἔναν δομημένο ὁδηγὸ ποὺ κατευθύνει τὴν παντακίσια τοῦ ἀναγνώστη, καὶ δέρ τὸ νόημα δὲν είναι δυνατὸ νὰ τιλληφθεῖ παρὶ σὲν εἰκόνα. Η εἰκόνα προσφέρει τὴν γέμιση δοσινὴν οἱ τυπικὲς δομές τοῦ κείμενου ἀφήνουν ἀπ' τέλος. Αὐτὴ ἡ « γέμιση » συνιστᾶ ἔναν βασικὸ δρό επικοινωνίας, καὶ παρ' ὅλον τὸ γεγονὸς διὲ δὲ Βέρκερ οητὰ δικαρέστει σὲ αὐτὸν τὸν τρόπο επικοινωνίας, ἡ ἀναφοράς του αὐτὴ ἀφήνει ἀδικριτὸ τὸν κριτικό, γιατὶ γιὰ τὸν τελευταῖο τὸ νόημα μπορεῖ νὰ είγαι νόημα μένον δται συλλαμβάνεται μέσα σὲ δέν πλαίσιο ἀναφορᾶς. Η εἰκόνα δὲν είναι δυνατὸν νὰ ἐνταχθεῖ σὲ διπολικήτετο πλάκισι, γιατὶ δὲν ἀναπαριστᾶ κάτι ποὺ ὑπάρχει ἀνιθέτως, διέδει υπόστασην σὲ κάτι ποὺ δὲν βέισεται σύτε σέξω ἀπὸ τὸ βιβλίο αύτε πάνω στὶς σελίδες του. Κυνούτως, δὲ κριτικὸς ἀδυνατεῖ νὰ παρακολουθήσει μέχρι τέλους αὐτὸν τὸ συλλογισμό, κι διέρμη κι ἀν ἀποδεχήτων αὐτὸ ποὺ λέγει δὲ Βέρκερ, δται δ τελευταῖος υποστηρίζει πώς τὸ νόημα ἀποκαλύπτεται μέσω σὲ μιὰ εἰκόνα ρανταστική, αὐτὸ θὰ συνέβαινε ἐπειδὴ στὴν χλύτερη περίπτωση, θὰ ἀντιμετώπιζε αὐτὸν τὴν εἰκόνα σὴν πραξισταση μιᾶς δεδημένης πραγματικότητας, ἡ ὅποια ποέπει νὰ ὑπάρχει ἀνεξάρτητη καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ὄποια δημιουργικὴ διαδικασία.

Αλλὰ είναι πιοχέργος νὰ ἐπινοεῖς κάτι ποὺ ἔχεις ηδη ὑπ-

χρίσει. « Ο κριτικός, δημος, αὐτὸ δέν μπορεῖ νὰ τὸ δεῖ, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παραμένει τυρλός μπροστά στὴ διαφορὰ μεταξὺ εἰκόνων καὶ λόγου ὡς δύο ἐννοιῶν διαχειτῶν καὶ ἀνεξαρτήτων ποὺ δὲν ἐπιδέχονται τὴν ὑπαγωγή, τους σὲ μιὰν ἀλλη. Ή προσέγγισθή του χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴ διάκριση ὑποκειμένου καὶ δινικεμένου, διάκριση ἡ ὅποια πάντοτε προκύπτει: κατὰ τὴν κτήση τῆς γνώσης. Έδῶ, τὸ ἀντικείμενο είναι τὸ νόημα, τὸ δημος τὸ ὑποκείμενο ἀποπειρᾶται νὰ δρίσει ὡς πρὸς ἔνα συγκεκριμένο πλάσιο ἀναφορᾶς. Τὸ γεγονός δτι αὐτὸ τὸ πλάσιο είναι (πρυφανῶς) ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὸ ὑποκείμενο ἀποτελεῖ τὸ κριτήριο γιὰ τὸ κατὰ πόσον δ δρισμές είναι ἀληθῆς. Όπιστοσ, ἐὰν τὸ νόημα είναι εἰκονιστικὸ κατὰ τὸν χαρακτήρα του, τότε καὶ' ἀναγκήν προκύπτει μεταξὺ κειμένου καὶ ἀναγνώστη μιὰ σχέση διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνη τοῦ δ κριτικὸς προσπαθεῖ νὰ δημιουργήσει μὲ τὴ βεβήσεις τῆς ἀναφορικῆς του ἀνάλυσης. Τίνα τέτοιο νόημα πρέπει σαφῶς νὰ ἀποτελεῖ προϊδὺ μιᾶς ἀμφιθρομης σχέσης μεταξὺ τῶν σημάτων τοῦ κειμένου καὶ τῶν κινήσεων τοῦ ἀναγνώστη, νὰ τὰ κατανοήσει. Καὶ είναι ἔξεσου σαφὲς δτι δ ἀναγνώστης δὲν μπορεῖ νὰ διαγκυστρωθεῖ ἀπὸ μιὰ πέτραια σχέση. Αντιθέτως, δὲ δραστηριότητα στὴν δημος κατέλεγεται θὰ τὸν συνδέσει μὲ τὸ κείμενο καὶ θὰ τὸν κατευθύνει στὸ νὰ δημιουργήσει τὶς συνθήκες ἐκείνες ποὺ είναι ἀναγκαῖες γιὰ νὰ είναι ἀποτελεσματικὸ τὸ κείμενο. Καθόλες δ ἀναγνώστης καὶ τὸ κείμενο συμπλέκονται σὲ μιὰ κοινὴ κατάσταση, δὲ διάκριση, ὑποκειμένου καὶ δημιουργικού αἵρεται πλέον καὶ κατὰ συνέπεια τὸ νόημα δὲν είναι πλέον ἔνα ἀντικείμενο πρὸς προσδιορισμὸ διλλὰ ἔνα ἀποτέλεσμα πρὸς βίωση.

Αὐτὴ δ κατάσταση είναι ἐκείνη τὴν ὄποια δ James ἐκθέτει μέσα ἀπὸ τὴν προσπαθή τοῦ Κόρεβιχ. « Οταν δ τελευταῖος ἔβιωσε τὸ νόημα τοῦ μαθιστορήματος τοῦ Βέρκερ, δὲ ζωὴ του διλλεῖ. Τὸ μένο, δημος, ποὺ μπορεῖ νὰ κάνει είναι νὰ δηλώσει αὐτὴν τὴν παράξενη μεταμόρφωση — δέν μπορεῖ οὔτε νὰ ἔξηγήσει

ούτε νά έκφραστε τη νόημα με την πρόπτι ποί πρωταπτεῖ ό κριτικός. Λοτή ή διλλαγή έπερασάει με τη σειρά της και την κυρία Κλεψύδα, η οποία μετά τὸν θάνατο του ἀντρα της ἀναλαμβάνει ἐν νέο λογοτεχνικῷ ἔγχειρημα, τὸ οποῖο ἀπογοητεῖ τὸν κριτικὸν στὸν βαθύ ἀκριβῶν ποί δὲν μπορεῖ νά έξαρθρώσει τις ἐπιδοσίες τοῦ θύ τοῦ ἐπέτρεπεν νά ἀνακαλήσει τὸ λανθάνον νόημα του μιθιστορήματος τοῦ Βέρκερ (σ. 108).

Είναι πιθανόν, ο James νά περιμετάξει διογκωμένη τὴν ἐπενέργεια του λογοτεχνικοῦ ἔργου, ἀλλὰ δυσια κι ἀν εγκαὶ ἡ σχετικὴ γνώμη πού θὰ είχε κάποιος, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία διε τοις διδοῖς μιὰν ἀκριβὴ περιγραφὴ δύο τολέων διεφυρετικῶν προσαγγίσεων τοῦ μιθιστορηματικοῦ κειμένου. Τὸ νόημα ως ἐπενέργεια (effect) εἶναι φαινόμενο περίπλου καὶ αὐτὸν τὸ γραμματικόν δὲν αἰρεται ἀπὸ τις ἐξήγησεις — ἀντιθέτως, τις καθιστᾶ ἀνενεργέα. Η ἀποτελεσματικήτης (effectiveness) τοῦ ἔργου ἔξαρτηται ἀπὸ τὴν συμμετοχὴ του ἀναγνώστη, οἱ ἐξηγήσεις δικαὶως ἔχουν ως ἀφετηρία (ἀλλὰ καὶ ως κατάληξη), τὴν ἀπαγκίστρωση. Κατά την πινέπεια, ὑπονομεύον τὴν ἐπενέργεια του, ἀφόσον ἀνάγνων τὸ δεδομένο κείμενο σε ἕνα δεδομένο πλαίσιο ὀνταφορῆς, καὶ ἄρα περιστέλλουν τὴν νέα πρωγραμματικήτη ποὺ δημιουργεῖ τὸ μιθιστορηματικὸ κείμενο. Η ἐπενέργεια δὲν συμβιβάζεται με τὴν ἐξήγηση. αὐτὸ δὲ τὸ γεγονός ὑδήγησε τὸν παραδοσιακὸ ἀκ-θετικὸ τρόπο ἔρμηνες στὴ δισητη του.

WOLFGANG ISER

TZVETAN TODOROV

Τὸ μιστικὸ τῆς ἀρχήγησης - Κεφ. II *

Ο James στὴν περίφημη νοοθέλη του 'Η εἰκόνα σεδ χαλί ἀσημητεῖ τὴν ἴστορια ἐνδικαῖον, ο διποῖος ἔχοντας μήνις τεκειώσει ἐναὶ ἀρθρῷ σχετικὸ με ἐναὶ ἀκματημένῳ του συγγραφέᾳ — τὸν Χιού Βέρκερ — τυχάνει νὰ συνυπτήσει τὸν τολευταῖο λίχο ἀργότερα. 'Ο συγγραφέας θέν τοῦ κριθεῖ τὴν ἀπογινήτωση ποὺ δυοκίμασε ἀπὸ τὴ σχετικὴ μελέτη. "Οχι πόλις τῆς Μελίποης ἢ δικαιητικὴ ἐπιδεξιότητα, ἀλλὰ δὲν ἔργων σεδ νά κατονούνσει τὸ μετικό τοῦ ἔργου του, τὸ μιστικὸ ποὺ ἀποτελοῦσε τὴν κενητήρια δύναμη καὶ ταυτοχρόνως τὸ καθυλικὸ του νόημα. "Σύπλεχε στὸ ἔργα μου μετὰ ἰδέαν, διευκρινίζει ο Βέρκερ. Η ποὺ δίχοις αὐτὴ δὲν θὰ μού καιγότων καιρόφι γει τὴν δλὴ ὑπόθεση. Εἰναι ή ὥραστερη, ή πληρέστερη πρωτεικὴ ἀλιν, καὶ ή ὅλοποιησή της ἀποτέλεσε, πιστεύω, θράξιθο ὑπομονῆς, θρίαμβο ἐφευρετικότητας . . . Αὐτὸ τὸ μικρὸ μου τερτίον ἐκτείνεται ἀπὸ βιβλίο σὲ βιβλίο, καὶ θλα τὸ ὑπόλοιπα, συγκριτική, κινοῦνται ἀπλῶς στὴν ἐπιφάνεια τοῦ ἔργου». Οι ἐρωτήσεις τοῦ νεαροῦ πινομάλητη του, τὸν ὑποχρεώνουν νὰ προσθίσει : «Τὸ διλο μου ἔγχειρημα είναι σηρές καὶ αὐτὲς παρέχει ὄνταζεις — κάθε σελίδα καὶ σειρά καὶ γράμμα. Αὗτὸ τὸ πρόγραμμα παρουσιάζεται χειρο-

* Τὸ Β' κεφάλαιο που τὴ μελέτη "Les racines du récit" που προλαμβάνεται στὸν θέμα « Politique de la prose », Seuil, 1978.

πιαστή ένοι μέσα στην το ποσό μες στην κλουβί, το δύλωμα στ' άγκιστρο, το κουμάτι τοῦ τυριοῦ στὴν παντικοπαγίδα. Συντάσσει τὴν κάθε φράση, ἐπιλέγει τὴν κάθε λέξη, βάζει τὸν τόνο, μερικά για τὸ κάθε κόμμα.

Οὐ νεκρὸς κριτικὸς ἐμπλέκεται σὲ μία πουστάδεις καταδικασμένη [μιὰ μαίνη ποὺ ἀπέσκεψε γιά πάντα νὰ μὲ καταδυνατούσεις οὐ] ἔχοντας ἑπτομέρεις : « Τιπένθεσα πώς θὰ ἡταν κάτι στὸ δρυκιό σχέδιο, κάτι σὰν σύνθετη εἰκόνα σὲ περσικὸ χαλί. Βπεκρήτησε ζωηρά τὴν παραμοιῶση, ήταν τὴ μεταγειρίστρα, καὶ ἐκεῖνος χρησμοποίησε μάλιστα λέξη : " Εἶναι ἡ θύεια ἡ κλωστή ", εἶπε, " που ἔχει γίρου τῆς περασμένα τὰ μαργαριτάρια μου ". »

Ἄς δεχτούμε τὴν πρόκληση τοῦ Βέρκερ τὴν στιγμὴ ποὺ προσεγγίζουμε τὰ ἔργα τοῦ Henry James [οἱ πρώτοι μάλιστα ἔκειγο : « Μίξομεντοι ἀσφαλῶς γι' αὐτὸν τοὺς θά πρέπει νὰ ἀναζητήσει ὁ κριτικός. Βλέπει τῆς γνώμης, μάλιστα, . . . διὰ εἶναι αὐτὸν ποὺ θὰ πρέπει νὰ βρεῖ ὁ κριτικός μι] « Άς προσπαθήσουμε νὰ ἀνακαλύψουμε τὴν εἰκόνα στὸ χαλί του Henry James, αὐτὴ τὸ πρωταρχικὸ σχέδιο στὸ ὅποιο ὑπακούουμε ὅλα τ' ἄλλα, διπας ἐμφυίζεται μέσα στὸ κάθε τοῦ ἔργο.

Τὸ ἀναζήτηση αἴτης τῆς σταθερᾶς δὲν μπορεῖ νὰ γίνει (οἱ γίρουες τοῦ " H εἰκόνα στὸ χαλί τὸ γνωρίζουν καλά) παρὸ μόνην ἐδώ ποτοπλεθήσουμε τὰ διαφρεστικὰ ἔργα τὸ ἔνα πάνω στ' ἄλλο, κατά τὴ μέθυδο τῶν περίρρημων φιωτογραφιῶν τοῦ Galton*, καὶ τὸ ἀναγνώσουμες ὡς διεργάνεις ποὺ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ βλέπουμε τὸ κάθε ἔργο μέσα στὰ ὑπόλοιπα. Δὲν θὰ κριθεῖ, ὀστέσσο, νὰ πείξω μὲ τὴν ὑπομονὴ τοῦ θιαγωγήση καὶ θὰ παρα-

* Galton, Sir Francis (1822-1911). Ἀγγλος εξερευνητας καὶ ανθρακολόγος, ἔξαρστος τοῦ Κ. Διοικήσιου, οπατανός τῆς ανθρωπικῆς. Εἰσαγόμενος τὸ μεθόδο τῆς τεχνικῆς ιδίωμαν μέσω τῶν διακτικῶν τους πειστικῶν μάτων (S.t.M.).

θέστω ἡμέσως τὸ μιστικό, διπλεχθεντός, ἐξ τόπου, τὸν κίνδυνο νὰ φανεῖ λιγότερο πειστικό. Τὰ ἔργα ποὺ θὰ διαπραγματεύτοιμε θὰ ἔπιληγόνουν μᾶλλον τὴν μετάθεση καὶ θὰ ἀφήσουν τὸν ανεργάτων μὲ τὴ φροντίδα νὰ τὴ διατυπώσει μόνιμος του

Τὸ δήγηση τοῦ James στηρίζεται πήντες στὴν ἀναζήτηση μιᾶς αἰτίας [μαύρες] ἀπόκτημας καὶ ἀπούσων. " Άς δέηγησουμε ἐννο πρὸς ἔναν τοῦς δρόμους αὐτῆς τῆς ράστρης " [πάρχει μὲν αἰτία [καύσει] : ἡ λέξη αὐτῇ πρέπει νὰ ἐκτηθεῖ διδῶ μὲ μάλιστα πολλαὶ συγκάλισην εἶναι ἔνα πρόσωπο, οὐλά μίλοτε μπαρεῖ νὰ εἶναι: ἔνοι, γεγονός ή ἔνα δετικέμενο. " Απέκτη γιατὶ τὰ πάντα, μέσα στὴ διήγηση, θρεύουν τελείως τὴν παρωνόσια τους σὲ αὐτὴν τὴν κίτια. " Λλός ἡ αἰτία εἶναι ἀπούσα καὶ μπενίουμε στὸν κόπο νὰ τὴν ἀναζητήσουμε μάλιστα, δὲν εἶναι μόνον ἀπούσα. οὐλά γιὰ μαγάλη χρονικὰ δινοτήματα ἀγροτικῆς τὲ εἶναι αὐτὸν ποὺ ὑποπειθώμεστε εἶναι ἡ θιαρεκή τῆς, θγι, θμως, καὶ τὴ φύση τῆς. " Η ἀναζήτηση : ή λαστρόλα ουνισταταὶ στὴν ἀναζήτηση στὴ διαρκή προπονήσεις ἀναζητήσεις τῆς πρώτης αἰτίας, αὐτῆς τῆς πρώτης οὐσίας. " Η διήγηση σταματᾷ ὅταν καταρέσσει μὲ νὰ τὴ στάσιμυμε. " Πάρχει, ἀπὸ τὴ μάλιστα πλευρά, μὲ ἀπουσία [τῆς αἰτίας, τῆς οὐσίας, τῆς ἀλήθειας], πλὴν θμως αὐτὴ ἡ ἀκριβεῖα καθορίζει τὰ πάντα ἀπὸ τὴν διλή, μιὰ παρουσία (τῆς ἀναζήτησης) ποὺ δὲν εἶναι παρὰ ἡ προσπάθεια νὰ διευρυθεῖ ἡ ἀπουσία. Τὸ μαστικό, λοιπόν, τῆς διήγησης τοῦ James εἶναι ἀκριβῶς ἡ θιαρεκή ἐνὸς οὐσιαστικοῦ μυστικοῦ, ἐνὸς ἀν-ανθρώπινος διαπονήσας καὶ καθοριστικοῦ δραστηρίης, ἡ θητεία θέτει σὲ κίνηση ὅλη τὴν πρωτοπατεύμενη μηχανοσμὸ τῆς διήγησης. " Η κίνηση τοῦ James εἶναι διπλή καὶ, φυναμενικά, διντιφρική [καὶ αὐτὸν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ τὴν ξαναθέτει σὲ κινητὴ διαρκεία]: ἀπὸ τὴ μάλιστα μέσω τῆς δινάμεις του γιὰ νὰ φθισεῖ τὴν κομμένη οὐσία, γιὰ νὰ ἀποκαλύψει τὸ μιστικό ἀντικείμενο ἀπὸ τὴν διλή, τὸ ἀποτελεσμάτων διαρκείας, τὸ προστατεύει: — μάλιστα τὴν λαστρόλα, ἀν μὴ, καὶ πέραν αὐτῆς

'Η άπωσις τῆς αἰτίας ἡ τῆς σλήψεως εἶναι παρούσια μέσα στὴν κείμενο ἡ, μᾶλλον, ἀκοπεῖται τῇ λογικῇ του ὑφετησίου καὶ τὸν λόγον τῆς ὄπαρξης τοῦ εἶναι ἡ αἰτία ἔχεινη ποθὲ, λόγω τῆς ἀπουσίας της, κάνει τὸ κείμενο νὰ ἀναβιβλεῖ στὴν ἐπιράνεια.' Η ωδια εἶναι ἀπούσα, ἡ ἀποικία εἶναι οἰκιστική.

Πρίν παραπομπούμε τις ποικίλες παραλλαγές αὐτῆς τῆς αἰκίδιας στὸ γαλλικό, πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσουμε μιὰ πιθανὴ ἀντίρρηση. Τὸ γεγονός, δηλαδὴ, πώς δύναται τὰ ἔργα τοῦ James, δὲν ὑπακούουν στὸ ίδια σχῆμα. 'Αναρρέμενοι μόνοι στὶς νουβέλες, παρ' ὅλον πών τὸ διεκρίνουμε στὶς περισσότερες ἀπ' χιτές, ὑπέρχουν μερικές πού δὲν ἀκολουθοῦν αὐτὴν τὴν εινῆση. 'Ορειλούμε, λοιπόν, ἀμέσως νὰ προσθέσουμε ἐδῶ διὸ διευκρινίσεις. 'Η πρώτη, πώς αὐτὴ ἡ « εἰκόνα » συνδέεται κατεξοχὴν μὲν μιὰ περίοδο τοῦ ἔργου, τοῦ James, καὶς χρακτηρίζει σχεδὸν ἀποκλειστικά τὴν περίοδο ἀπὸ τὸ 1892 μέχρι, τουλάχιστον, τὸ 1903 (ό James διανινέι τότε τὴν ἔκτη δεκαετία τῆς ζωῆς του). 'Ο Ιαπωνέας χρακτήρας σχεδὸν τὸς μισὸς διὸ τὸς νουβέλες του μέστι σ' αὐτὰ τὰ δώδεκα χρόνια. 'Ο, τι προηγεῖται εἶναι δινυκτὸν νὰ θεωρηθεῖ, δέπο τὸ πρόσμα αὐτῆς τῆς ὄπαρξης, οὐς ἔργασσα προκαταρκτικά, ὡς ἀσκηση, ἰδημφύης μὲν ἄλλο ὡς πρωτητική, καὶ μᾶς παρέγει τὴ διαυτότητα νὰ τὴν ἐνλάβουμε στὸ σύνολο τῆς ἐνταγμένη στὸ πλαίσιο τοῦ μαθήματος πών ἀποκόμιδε δ James ἀπὸ τὸν Maubert καὶ τὸν Maupassant. 'Η δεύτερη διευκρίνιση δὲν έχει χρακτήρα λιτορική, ἄλλοθι θεωρητικό : μπορεῖ κανεὶς, πειστεῖν, νὸς ὑπολέγει τοὺς κάπιοις συγγραφές σὲ ὅρισμένα ἔργα αὐλησιάζει πολὺ περισσότερο αὐτὴν τὴν « οἰκόνα στὸ χρή », σύτῳ ποὺ συμπυκνώνει καὶ στηρίζει τὸ σύνηλο τῶν γραπτῶν του. Αὗτὴ ἡ ὄπαρξη θὰ μπορᾶσε νὰ δέχηγεται τὸ γεγονός πώς, ἀκόμη καὶ μετὰ τὸ 1892, δ James σινεγίζει νὰ γράψει λιτοριες πών ἐντάστονται στὴ σειρὰ τῶν « φεύγοντικῶν » του ἀσκήσεων.